

รายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์มานี (ซาไก)”

ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก
เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

รายงานการพิจารณาศึกษา
ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

เรื่อง
การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ (ชาวกู)

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการสิทธิการพัฒนาศักยภาพ และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ

และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

ที่ สว ๐๐๑๙.๑๙ / (ร ๓๖)

วันที่

๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๕

เรื่อง รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณี (ชาโก)”

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๓) ประกอบข้อ ๘๘ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิการพัฒนาศักยภาพ และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสืบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งประสานกับองค์กรภายในประเทศ ต่างประเทศ ประชาคมภายในประเทศและนานาชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การคุ้มครองและดูแลผู้ยากไร้ การส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างพลังทางสังคม การสร้างหลักประกัน ความมั่นคง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายวัลลภ ตั้งคณานุกรักษ์
๒. พลตรี ไอสถ ภาวิไล
๓. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง
๔. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ
๕. นางทัศนียา ยุวานนท์
๖. พลเอก ไพชยนต์ คำทันเจริญ
๗. นางผาณิต นิตินันท์ประภาส
๘. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
๙. หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล
๑๐. นายพีระศักดิ์ พอจิต
๑๑. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ
๑๒. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ
๑๓. นายมณฑิร บัญญัติ
๑๔. นายยุทธนา ทัพเจริญ

- ประธานคณะกรรมการ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
เลขานุการคณะกรรมการ
โฆษกคณะกรรมการ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ

๑๕. พลเอก วลีต ...

๑๕. พลเอก วลิต โรจนภักดี

กรรมการ

๑๖. นายอำพล จินดาวัฒนะ

กรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ (ซาไก)” เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมการต่อที่ประชุมวุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์

(นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์)

ประธานคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน

สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวภิรมย์ นิลทัพ)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก

เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ

สำนักกรรมการ ๓

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทรศัพท์ / โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๕ - ๖

เพชรรัตน์ พิมพ์

เพชรรัตน์/ภิรมย์ ทาน

ภิรมย์ ตรวจ

คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
วุฒิสภา

นายวัลลภ ตังคณานูรักษ์
ประธานคณะกรรมการ

พลตรี โอสถ ภาวิไล
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

นางทัศนာ ยูวานนท์
เลขานุการคณะกรรมการ

พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ
โฆษกคณะกรรมการ

นางผาณิต นิตินันท์ประภาศ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายพีระศักดิ์ พอจิต
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นางประยูร เหล่าสายเชื้อ
กรรมการ

นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ
กรรมการ

นายมนเทียร บุญตัน
กรรมการ

นายยุทธนา ทัพเจริญ
กรรมการ

พลเอก วลิต โรจนักดี
กรรมการ

นายอำพล จินตาวัฒน์
กรรมการ

คณะอนุกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส

นายวัลลภ ตังคณานุก์
ประธานคณะอนุกรรมการ

พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง

นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง

นายศุภชัย สถิรศิลป์
อนุกรรมการ

นางวรภัทร แสงแก้ว
อนุกรรมการ

นางงามจิต แท้สุวรรณ
อนุกรรมการ

นายสำราญ อรุณธาดา
อนุกรรมการ

นายศุภากร ปทุมรัตน์นาร
อนุกรรมการ

นายอัครเดช สุพรรณฝ้าย
อนุกรรมการ

นายธนรัตน์ ธารากรณ์
อนุกรรมการ

นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์
อนุกรรมการและเลขานุการ

นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณี (ชาโก)”
ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๓) โดยมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกระทำกิจการ พิจารณาสืบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งประสานกับองค์กรภายในประเทศ ต่างประเทศ ประชาคมภายในประเทศและนานาชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การคุ้มครอง และดูแลผู้ยากไร้ การส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างพลังทางสังคม การสร้างหลักประกัน ความมั่นคง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวมพิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณี (ชาโก)” เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๘ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมการได้มีมติมอบหมายให้คณะอนุกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส ทำหน้าที่พิจารณาศึกษา ซึ่งอนุกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑) นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒) พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓) นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔) นางทัศนียา ยุวานนท์	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๕) นายศุภชัย สลธิ์ศิลป์	อนุกรรมการ
๖) นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๗) นายอัครเดช สุพรรณฝ้าย	อนุกรรมการ

๘) นายธนรัตน์ ...

๘) นายธนรัตน์ ธาราภรณ์	อนุกรรมการ
๙) นายสำราญ อรุณธาดา	อนุกรรมการ
๑๐) นางวรภัทร แสงแก้ว	อนุกรรมการ
๑๑) นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒) นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ คือ

๑) นายถนัด บุญชัย	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒) นายชาญชัย มาณจักร์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

๑.๒ ที่ประชุมคณะกรรมการได้มีมติแต่งตั้ง นางสาวภริมา นิลทัพ นิตกรชำนาญการ

พิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา และนางธนยา สิงห์มณี นิตกรชำนาญการ กลุ่มงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมฯ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๗

๑.๓ วิธีการพิจารณาข้อมูล ข้อเท็จจริง

๑.๓.๑ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

➤ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิของอนุกรรมการพบปะและช่วยเหลือบุคคลด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

➤ รายงานการวิจัยเรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์ กรณีกลุ่มชาวกะเหรี่ยงหรือมานิ ในภาคใต้ : จังหวัดพัทลุง ตรัง และสตูล” โดย นางสิริพร สมบูรณ์บุรณะ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ภายใต้การสนับสนุนของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

➤ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย” ของคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์และผู้มีความหลากหลายทางเพศ สภาผู้แทนราษฎร

➤ บทความทางวิชาการ เรื่อง “มานิ (ชาวกะ) ชนพื้นเมืองในภาคใต้ของไทย” โดย ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และอาจารย์ชุมพล โปธิสาร นักวิจัยประจำศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม ในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

➤ บทความทางวิชาการ เรื่อง “ชนเผ่าพื้นเมืองมานิ” ภายใต้โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย โดยมูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม

➤ บทความวิชาการ เรื่อง “รายงานสถานการณ์กลุ่มชาติพันธุ์มานิในประเทศไทย” ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

➤ บทความวิชาการ เรื่อง “ปรัชญามานิ : วิถีชีวิตและการปรับตัวของคนกับป่า” โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

๑.๓.๒ การเดินทางศึกษาดูงาน

๑.๓.๒.๑ จังหวัดสตูล

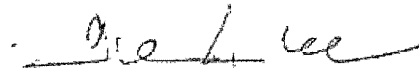
๑.๓.๒.๒ จังหวัดตรัง

๑.๓.๓ การประสานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มานิจากจังหวัด

๑.๓.๔ การรับฟังข้อมูลจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

๒. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะอนุกรรมการกิจการเด็กและเยาวชนได้เสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ (ชาโก)” ต่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา และคณะกรรมการได้มีมติรับรองรายงานดังกล่าว โดยให้ถือว่าเป็นรายงานซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา คณะกรรมการจึงขอเสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาให้ความเห็นชอบกับผลการพิจารณาศึกษา รวมทั้งข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ขอได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและดำเนินการตามแต่เห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบต่อไป

(นางทัศนียา ยุวานนท์)

เลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

หน้าว่าง

บทสรุปผู้บริหาร
รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ (ชาไก)

คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ได้เล็งเห็นความสำคัญถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันตามเงื่อนไขของบริบทแวดล้อมกลุ่มชาติพันธุ์มานิ และแม้ว่าปัจจุบัน กรมการปกครอง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์มานิเพื่อให้ได้รับสวัสดิการจากรัฐ โดยเร่งดำเนินการเพิ่มชื่อกลุ่มคนดังกล่าวในทะเบียนราษฎร และจัดทำบัตรประชาชน เพื่อให้ได้รับสิทธิและสวัสดิการจากภาครัฐเหมือนคนไทยทั่วไป ทั้งด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐในด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม พบว่ายังมีกลุ่มชาติพันธุ์มานิส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในป่าลึก และเคลื่อนย้ายกลุ่มไปมาโดยไม่มี การตั้งถิ่นฐานที่ถาวร ทำให้ตรวจสอบและไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนด จากข้อมูลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถสรุปภาพรวมสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ได้ดังนี้

๑. ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑.๑ ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์

ปัญหาอคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่กับการพัฒนา นับตั้งแต่ยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๖๐๔-๒๕๐๙) ที่รัฐมีนโยบายในการเปิดป่าให้สัมปทานป่าไม้ และยุคราบคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๒๒) และยุคการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๔๕) ที่ทำให้ชาวมานิถูก “กีดกัน” ออกจากป่า อีกทั้งชาวมานิบางกลุ่ม ถูกกล่าวหาว่าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ จึงนำมาสู่การปราบปรามชาวมานิที่อาศัยอยู่ในป่าหรือแม้กระทั่งในยุคการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ปัจจุบัน) ที่ภาครัฐได้ “ผนวก” นำกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เข้าสู่กระบวนการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างภาพตัวแทนของชาวมานิให้แต่งกายแบบเงาะป่าแบบในวรรณกรรม ซึ่งบางอย่างไม่ได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทำให้พวกเขา รู้สึกกลายเป็นตัวตลก และถูกมองว่าชาวมานิจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีที่อยู่อาศัยแบบเป็นหลักแหล่งร่วมกับคนพื้นราบ ซึ่งจริง ๆ แล้วอาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของชาวมานิ ทำให้ชาวมานิบางกลุ่มต้องหลบหนีเข้าป่าลึก ดังนั้น เหตุผลต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงนับเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอคติทางชาติพันธุ์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากมุมมองของรัฐที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์มานิที่ผ่านมา พบว่า รัฐและสังคมยังไม่ได้แสดงให้เห็นท่าทีต่อการยอมรับในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิอย่างแท้จริง อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่าในบางกรณีที่รัฐเห็นว่าชาวมานิจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็จะส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็มีการกีดกัน และสร้างความเป็นอื่นให้ปรากฏอย่างพลวัต

ภายใต้กระบวนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่มุ่งสลายความเป็นชาติพันธุ์มานี้ให้กลายเป็นพลเมืองที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมเหมือนประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ ผ่านกระบวนการจัดการศึกษา การบริการสาธารณสุข การพัฒนาที่อยู่อาศัย การส่งเสริมการมีอาชีพและรายได้ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุสำคัญของ ปัญหาอคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์มานิในเชิงลึกแล้ว จึงพบว่า สาเหตุสำคัญของปัญหาเกิดจากความไม่เข้าใจ และไม่ยอมรับในวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทย โดยเฉพาะการขาดกระบวนการ ศึกษาเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม อัตลักษณ์ การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็น ระบบ ส่งผลให้การกำหนดแนวนโยบายและหลักการปฏิบัติของรัฐ ไม่สามารถนำไปสู่การสร้างการยอมรับ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิสามารถดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนได้ ดังนั้น สถานการณ์ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ ควรต้องวิเคราะห์ให้เห็นสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

๑.๒ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐ

หากพิจารณาจากข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการดำรงชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ พบว่า มี ๓ กลุ่ม (ลักษณะการดำรงชีพ) คือ ๑) กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยหา ของป่าล่าสัตว์แบบดั้งเดิม (Mobility forager) ๒) กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary) ๓) กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary) ดังนั้น ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิ จึงจำเป็นต้องเริ่มจากการศึกษา ทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่สัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ใน ๓ ลักษณะดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจสภาพและสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานความเข้าใจต่อการกำหนด แนวนโยบายและหลักปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิได้สอดคล้องตาม ความต้องการที่แท้จริง ทั้งนี้ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ดังนี้

๑.๒.๑ ปัญหาด้านสิทธิการเป็นพลเมือง เนื่องจากปัจจุบันพบว่า ยังคงมีกลุ่มชาติพันธุ์มานิในหลายพื้นที่ยังไม่ได้รับบัตรประจำตัวประชาชน อาทิ กรณีชาวมานิทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการทำแผนผังเครือญาติเพื่อเป็นเครื่องมือยืนยันการสืบเชื้อสายและจะนำไปสู่ กระบวนการตรวจ DNA เป็นต้น ดังนั้น ปัญหาดังกล่าวจึงถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เนื่องจากโดยวิถีการดำรงชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์มานินั้นจะอาศัยอยู่ในป่า มีการเคลื่อนย้ายไปมา เพื่อหาแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ และเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ทำให้ไม่สามารถระบุหลักแหล่งหรือกำหนด ขอบเขตพื้นที่อยู่อาศัยที่แน่ชัดได้ ส่งผลต่อการสำรวจและนับจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เพื่อรับรองสถานะการเป็นพลเมืองตามกฎหมายเป็นไปอย่างจำกัด ดังนั้น สถานการณ์ปัญหาด้านสิทธิ การเป็นพลเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการกำหนดแนวนโยบายและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการสำรวจ จัดทำข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เพื่อให้การรับรองสถานะการเป็นพลเมืองของรัฐที่ถูกต้องตาม กฎหมาย นำไปสู่การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการในด้านต่างๆ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

๑.๒.๒ ปัญหาด้านการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ถือเป็นประเด็นปัญหาที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการไม่ได้รับรองสถานะบุคคลในฐานะพลเมืองของรัฐ ส่งผลให้ชาวมานิไม่ได้รับบัตรประจำตัว ประชาชนและไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ได้ รวมทั้งการที่ชาวมานิไม่มีความรู้และขาด

โอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิที่ตนพึงได้รับ ทั้งนี้ สามารถนำเสนอให้เห็นข้อสังเกตตามกรอบประเด็นปัญหาด้านสิทธิต่างๆ ดังนี้

๑.๒.๒.๑ สิทธิการรักษาพยาบาลและสาธารณสุข โดยเฉพาะการได้รับความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขของชาวมานีในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙ ซึ่งแม้ว่าจะมีหน่วยงานในพื้นที่มีความพยายามทำงานเชิงรุก โดยจัดตั้งทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับโรคดังกล่าว แต่พบว่าชาวมานีจะออกมาใช้บริการด้านสาธารณสุขที่สถานพยาบาลต่อเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินเท่านั้น อย่างไรก็ตามพบว่าชาวมานีส่วนใหญ่มีความเปราะบางด้านสุขภาพอนามัย เนื่องจากไม่มีภูมิคุ้มกันโรคต่าง ๆ จากภายนอก เมื่อสัมผัสกับสังคมภายนอกมักติดเชื้อและแพร่ระบาดภายในกลุ่มอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวทำให้พบว่า สภาพปัญหาด้านสิทธิการรักษาพยาบาลและสาธารณสุขมีสาเหตุจากหลายปัจจัยเงื่อนไข ดังนี้

๑.๒.๒.๑.๑ ศักยภาพและความสามารถในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการสาธารณสุขกับกลุ่มชาติพันธุ์มานีในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งยากต่อการเดินทางเข้าไปให้บริการด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริม ป้องกันรักษาโรค ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาและพัฒนาแนวทางการให้บริการสาธารณสุขเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทและวิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานีในแต่ละพื้นที่

๑.๒.๒.๑.๒ สภาพปัญหาด้านความรู้ ความเชื่อ เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของกลุ่มชาติพันธุ์มานี โดยปัจจุบันพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มานียังมีความคิด ความเชื่อที่ไม่ยอมรับการรักษาพยาบาลหรือการส่งเสริมสุขภาพจากบุคคลภายนอก ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพและบริการสาธารณสุขที่สามารถเข้าถึง เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มชาติพันธุ์มานีที่ชัดเจน ตลอดจนเพิ่มทางเลือกและช่องทางในการเข้าถึงที่หลากหลาย

๑.๒.๒.๑.๓ ปัญหาสุขภาพอนามัย ของกลุ่มชาติพันธุ์มานีในกลุ่มวัยต่างๆ ได้ปรากฏโรคที่สัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภค การตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งยาวนานมากขึ้น ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคมภายนอก

เงื่อนไขเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพที่แตกต่าง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการสำรวจและศึกษาปัญหาสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์มานีอย่างรอบด้านและครอบคลุม ทั้งในระดับกลุ่มประชากรช่วงวัยต่างๆ และกลุ่มประชากรในแต่ละรูปแบบการดำรงชีวิต เพื่อที่จะสามารถกำหนดขอบเขตการดำเนินงานด้านบริการสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์มานีได้

๑.๒.๒.๒ สิทธิในการรับเงินสวัสดิการของรัฐ เช่น เงินเบี้ยผู้สูงอายุและผู้พิการ สิทธิในการรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรก - ๖ ปี รวมทั้งบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ชาวมานีควรได้รับตามที่รัฐธรรมนุญกำหนด ซึ่งถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่สะท้อนให้เห็นการไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในฐานะพลเมืองของรัฐ ส่งผลให้เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐจัดให้

๑.๒.๒.๓ สิทธิในด้านการศึกษา ซึ่งปัจจุบันชาวมาลีที่เข้ามาับการศึกษา ในโรงเรียนมีจำนวนไม่มากนัก อาจเนื่องจากประสบปัญหาด้านการเดินทางที่ค่อนข้างยากลำบาก ประกอบกับสภาพปัญหากระบวนการศึกษาของไทยที่กำหนดให้มีรูปแบบเดียวกันทั่วทั้งประเทศ ทำให้ชาวมาลีต้องเข้าสู่ระบบโรงเรียนร่วมกับคนพื้นราบ ซึ่งหลักสูตรการเรียนการสอนอาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบชาวมาลีได้ นอกจากนี้ การที่ชาวมาลีส่งลูกเข้าสู่ระบบการศึกษา เด็กชาวมาลีมักจะถูกล้อเลียนจากคนพื้นราบ ทำให้ชาวมาลีรู้สึกอับอาย และไม่อยากเข้าสู่ระบบโรงเรียนร่วมกับคนพื้นราบ แม้ว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการส่งเจ้าหน้าที่ไปสอนหนังสือให้กับเด็ก ๆ กลุ่มชาติพันธุ์มาลีในพื้นที่แต่ก็พบอุปสรรคในการเดินทาง เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มาลีมีลักษณะวิถีชีวิตที่มักย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการเรียนการสอน

จากสภาพปัญหาเรื่องสิทธิในด้านการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเดินทางที่ยากลำบากเพื่อมาโรงเรียน ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ในโรงเรียน ปัญหาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่ขาดความหลากหลายในการเปิดพื้นที่ และโอกาสให้กลุ่มคนที่มีวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างได้เข้าถึงการศึกษา ตลอดจนการขาดความรู้ความเข้าใจ และยอมรับในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แตกต่างทำให้เกิดปัญหาอคติภายในโรงเรียน ทั้งนี้ เกิดจากสาเหตุ ดังนี้

๑.๒.๒.๓.๑ หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษายังขาดความเชื่อมโยงและการนำข้อมูลจำนวนประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์มาลีในแต่ละกลุ่มมาประกอบการพิจารณา เพื่อออกแบบแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๑.๒.๒.๓.๒ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มาลีมีลักษณะการดำรงชีวิตที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ยังมีวิถีผูกพันอยู่กับป่าทั้งในด้านการอยู่อาศัย การดำรงชีวิตแบบเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ และมีการย้ายถิ่นที่อยู่ไปเรื่อย ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์มาลีบางส่วนที่ได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตแบบตั้งถิ่นฐานมั่นคงถาวรมากขึ้น ทำให้สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์มาลีในแต่ละพื้นที่และรูปแบบการดำรงชีวิตมีลักษณะที่แตกต่างกัน

๑.๒.๒.๓.๓ การออกแบบแนวทางการจัดการศึกษาที่ขาดความหลากหลายไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มาลี ปัจจุบันการจัดการศึกษาในรูปแบบระบบโรงเรียนถือเป็นรูปแบบหลักของการศึกษาในสังคมไทย โดยยึดหลักสูตรการเรียนการสอนจากส่วนกลางทำให้เนื้อหาวิชาต่างๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนการมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนต้องเดินทางมาโรงเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักสูตรและกระบวนการที่ถูกออกแบบไว้แล้ว ทำให้เกิดปัญหาการผลักให้ประชากรวัยเด็กของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องออกจากกลุ่มและบริบทชุมชนที่ดำรงอยู่มาเรียนหนังสือ เกิดปัญหาการปรับตัวทั้งในการเรียนรู้ วัฒนธรรมที่แตกต่าง และ

ส่งผลต่อการสืบทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนการขาดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตน

ดังนั้น สภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นวิถีคิดและการปฏิบัติด้านการศึกษาที่ขาดความหลากหลาย ไม่มีพื้นที่และโอกาสสำหรับการเรียนรู้ที่แตกต่าง จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นในลักษณะของการเรียนตามอัธยาศัยมากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทด้านการจัดการศึกษาควรปรับบทบาทสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากกลุ่มชาติพันธุ์มาใช้ในการกำหนดเป้าหมายและออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่าการมุ่งเน้นการจัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนเพียงอย่างเดียว

๑.๒.๒.๔ สิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ซึ่งภายหลังจากแหล่งอาหารและความอุดมสมบูรณ์ของป่าเริ่มถดถอย ทำให้ชาวมานีประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และเริ่มมีความต้องการที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างอาชีพที่มั่นคงถาวรมากขึ้น แต่ยังไม่ได้รับการจัดสรรอย่างทั่วถึง และเพียงพอการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มาในในพื้นที่ต่างๆ และแม้ว่าในปัจจุบันจะพบความพยายามในการดำเนินการจัดสรรที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพจากเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแก่กลุ่มชาติพันธุ์มาในบางพื้นที่ ขณะเดียวกันก็มีการสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลปกป้องผืนป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่ อาทิ การกำหนดรั้วที่ดินในพื้นที่ของชาวมานีกลุ่มคลองตง ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน ๒ แปลง โดยให้สิทธิเฉพาะกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานชัดเจน ตลอดจนส่งเสริมอาชีพให้ชาวมานีเรียนรู้วิธีการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยลาดตระเวนในการสอดส่องดูแลพื้นที่ป่าจากผู้บุกรุก แต่การให้สิทธิดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ชาวมานีต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า มีการอยู่อาศัยอย่างเป็นทางการเป็นหลักแหล่งในพื้นที่ป่า ในขณะที่ชาวมานี น้ำตกบริพัทธ์ ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลาประสบปัญหาด้านพื้นที่ทำกินที่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับจะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน จึงมีเพียงชาวมานีบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่แปลงตรวจยึดโดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร่วมกับฝ่ายปกครองในพื้นที่ จำนวน ๒๐๐ กว่าไร่ และได้ดำเนินการปลูกป่าไปแล้ว ๑๐๔ ไร่เศษ ยังคงเหลืออีกประมาณ ๑๐๐ กว่าไร่ ซึ่งเสนอให้กลุ่มมานีบ้านเขาหัวส้มและมานีบ้านปลายคลองตงได้ใช้ประโยชน์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แนวทางการให้ความช่วยเหลือชาวมานีดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตจากที่เคยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติตามวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตน มาเป็นผู้รอคอยความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ ซึ่งเปลี่ยนให้กลุ่มคนที่มีศักยภาพต้องกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสภายใต้กระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะประเด็นที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินที่ไม่ได้ถูกกำหนดแนวนโยบายและหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุอื่นอีกเช่นๆ ที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงและนำมาสู่ปัญหาการขาดสิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน เช่น สาเหตุจากการพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ขาดการเคารพและตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงชีวิตอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่ป่าหรือพื้นที่อนุรักษ์ที่ถูกประกาศขึ้นในภายหลัง ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องปรับเปลี่ยนวิถี

การดำรงชีวิตและต้องเผชิญกับสภาพปัญหาที่เป็นข้อจำกัดต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ควรทำความเข้าใจสภาพปัญหาด้านสิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินจากข้อมูลสถานการณ์การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มาในปัจจุบัน และนำประเด็นเรื่องรูปแบบการดำรงชีวิตใน ๓ ลักษณะของชาวมานิมาประกอบการพิจารณาศึกษาด้วย เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางเพื่อให้สิทธิการอยู่อาศัยและทำกินในแต่ละพื้นที่และรูปแบบการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ครอบคลุมสอดคล้องกับบริบทที่ดำรงอยู่มากขึ้น

๑.๓ ปัญหาการส่งเสริมอาชีพ

เนื่องจากปัจจุบันได้มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรให้แก่ชาวมานิแล้ว แต่ยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้ชาวมานิบางส่วนต้องออกมารับจ้างเก็บของป่า หรือรับจ้างอื่นๆ ซึ่งมีถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง

อย่างไรก็ดี ควรต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจบริบทวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิให้ครอบคลุม ทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาด้านอาชีพ และรายได้ของกลุ่มชาติพันธุ์มานิดำเนินไปบนพื้นฐานของการเคารพสิทธิทางวัฒนธรรมและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนด ออกแบบ แนวทางในการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ขณะเดียวกันในกลุ่มที่ยังมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมก็จำเป็นต้องมีการศึกษา สำรวจสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เผชิญ โดยเฉพาะข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์บนพื้นฐานการเคารพสิทธิทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๗๐ ที่ระบุให้รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข

๑.๔ ปัญหาเรื่องการปรับตัว

เนื่องจากชาวมานิมีจำนวนประชากรที่ค่อนข้างน้อย และมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแบบหาของป่าและล่าสัตว์ ดังนั้น ป่าที่มีอุดมสมบูรณ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของวัฒนธรรมของชาวมานิ แต่เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ป่าลดลงไปมากส่งผลให้การหาของป่าล่าสัตว์เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อสมาชิกในกลุ่มชาวมานิ ผู้นำกลุ่มจึงจำเป็นต้องไปรับจ้างชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงเพื่อแลกอาหารมาเลี้ยงดูสมาชิกในกลุ่ม ทำให้ชาวมานิจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกมากขึ้นกว่าในอดีต จนกลายเป็นระบบการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชาวมานิกับคนภายนอกจนเกิดการสร้างเงื่อนไขต่อรองต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องมีการเฝ้าระวังและศึกษาอย่างจริงจังต่อไป ทั้งนี้ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้ชาวมานิเริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบหาของป่า ล่าสัตว์ มาเป็นวิถีชีวิตแบบกึ่งสังคมเมืองและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวมานิบางกลุ่มที่ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงและไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตเหล่านี้ต้องหนีเข้าป่าลึก และบางส่วนอพยพไปอยู่ที่ประเทศมาเลเซียที่ยังมีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์อยู่ และแน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะทำให้ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมานับหมื่นปีของมานิจะค่อยๆ หายไปตามกาลเวลา

ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวถือเป็นประเด็นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์มาที่ ได้มีการปรับตัวให้เท่าทันบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังปรากฏการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการดำรงชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขของพัฒนามากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในทางตรงกันข้าม ยังเห็นว่าสังคมทั่วไปก็จำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละพื้นที่ด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะนำไปสู่การยอมรับและเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเท่าเทียม ดังนั้น ประเด็นปัญหาด้านการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์มาที่ จึงไม่ได้มีเพียงกลุ่มชาติพันธุ์มาที่ที่ต้องเผชิญปัญหาเพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทุกคนในสังคมที่ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้แพร่หลาย ภายใต้บรรยากาศและเงื่อนไขทางสังคมที่เอื้อให้ทุกคน ทุกกลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีตามวิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา

๑.๕ ปัญหาด้านอื่นๆ

ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นปัญหาด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม การจัดการระบบน้ำอุปโภคบริโภค ไฟฟ้า ตลอดจนปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร ระบบสัญญาณโทรศัพท์ และการใช้ภาษาที่ยังเป็นข้อจำกัดต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มาที่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาดังกล่าวถือเป็นประเด็นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาด้านสิทธิพลเมือง ปัญหาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการและบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ปัญหาสิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน เป็นต้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพแบบแยกส่วนได้ หากแต่ต้องมีการบูรณาการการดำเนินงานเพื่อกำหนดทิศทางและแนวนโยบายที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทการดำรงชีวิตและวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยให้ความสำคัญต่อการเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรี ตลอดจนสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งสำคัญพื้นฐาน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา จึงได้มอบหมายให้ คณะอนุกรรมการ กิจการเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส พิจารณาศึกษา เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มาที่ (ชาไก) โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. หน่วยงานควรกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหา ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์มาที่ที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยอาศัยการประสานความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนของสังคม โดย

๑.๑ การสำรวจและจัดเก็บข้อมูลประชากร วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์มาที่ โดยการออกแบบแนวทางในการสำรวจข้อมูลประชากรในแต่ละพื้นที่ โดยพิจารณาตามขอบเขตพื้นที่การปกครองท้องที่ (ตำบล, อำเภอ, จังหวัด) โดยประสานความร่วมมือกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กระทรวง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับ บริหารและดูแลพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งจะช่วยให้ การสำรวจและรวบรวมข้อมูลประชากรมานิที่ครอบคลุมและมีความเข้าใจในวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่ม ในแต่พื้นที่มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์สถานะบุคคลและให้สัญชาติ อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังเพื่อให้่ายต่อการจัดทำแผนและแนวทางการให้ความช่วยเหลือและการส่งเสริมให้ชาวมานิสามารถ เข้าถึงสิทธิที่พึงได้รับ

๑.๒ ควรกำหนดหน่วยงานที่ดูแลกลุ่มบุคคลดังกล่าวอย่างชัดเจน เช่น ปัญหา ด้านสุขภาพอนามัย การขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค การสร้างระบบสาธารณสุขปโภค เป็นต้น เพื่อให้่ายต่อการติดต่อและประสานความร่วมมือกัน รวมทั้งกำหนดให้มีหน่วยงานหลักเพื่อทำหน้าที่ ในการพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือ เช่น

➤ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ในการจัดการ พื้นที่อยู่อาศัยและการดำรงชีพ เนื่องจากกลุ่มชาวมานิบางกลุ่มที่ยังคงมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบหา ของป่าและล่าสัตว์ดั้งเดิมต้องอาศัยความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าในการดำรงชีวิต ตลอดจนการช่วยเหลือ จ้างงานให้เป็นพนักงานอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่

➤ กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบการแก้ไขปัญหาสถานะ บุคคลในลักษณะของ one stop service โดยให้ภาคเอกชนและภาควิชาการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอน ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ

๑.๓ แต่งตั้งคณะทำงานที่มีองค์ประกอบของนักวิชาการหรือผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาร่วมดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มานิด้วย เพื่อให้มี มุมมองต่อการทำความเข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิให้ครบถ้วนและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ มานิ ด้วยวิธีการทางมานุษยวิทยาเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาให้ความ ช่วยเหลือ และพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์มานิได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิในแต่ละพื้นที่มี การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปจากเดิม ดังนั้น จึงควรกำหนดให้มีหน่วยงานกำกับดูแลกลุ่มชาติพันธุ์มานิ อย่างเป็นระบบ เพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิต ติดต่อประสาน ตลอดจนให้ข้อเสนอเชิง นโยบายต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็น หน่วยงานในระดับพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดและเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ทั้งนี้ เพื่อให้ สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพปัญหาและความต้องการ ของกลุ่มชาติพันธุ์มานิได้อย่างแท้จริง

๓. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มา ตามกรอบกฎหมายร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

กล่าวคือ ปัจจุบันศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม ที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบปัญหาด้านสิทธิ การถูกเอารัดเอาเปรียบ ตลอดจนการสูญเสียอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในสังคม ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์มานีถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศไทยที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะ ขณะเดียวกันยังเป็นกลุ่มที่อยู่ในสภาวะเปราะบางเสี่ยงต่อการสูญเสียอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทั้งในด้านการใช้ภาษา วิถีการดำรงชีวิต ภูมิปัญญา เนื่องจากเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่กลายเป็นเงื่อนไขผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์มานีต้องออกจากป่า ปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ชุมชนภายนอกมากขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานี การจัดทำร่างพระราชบัญญัตินี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์มานีสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามวิถีดั้งเดิมหรือสามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม และส่งเสริมศักยภาพให้สามารถจัดการตนเองบนฐานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิมของตน ซึ่งจะไปสู่การสร้างความสะดวกและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมบนพื้นฐานการเคารพและเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคม ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานี จึงอาจเป็นเพียงการคอยดูแลให้ได้รับสิทธิต่างๆ ตามที่ควรได้รับ เช่น โครงการสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐบาล รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร เพื่อให้มีรายได้ยังชีพ เนื่องจากแหล่งอาหารของป่าลดลง เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถคงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ นอกจากนี้ ยังควรกำหนดมาตรการควบคุมจำนวนสิ่งของที่บุคคลภายนอกนำมามอบให้ รวมถึงกำหนดจำนวนบุคคลที่เดินทางเข้าไปในพื้นที่ เพื่อมิให้รบกวนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่ม และเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. การจัดทำแผนที่ชุมชน

เพื่อจัดสรรพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและที่ดินทำกินให้กับกลุ่มชาติพันธุ์มานีทุกกลุ่มที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งมีรูปแบบวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันอย่างถาวร ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาของชาวมานีที่ประสบปัญหาด้านพื้นที่ทำกินที่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงสิทธิในการเลือกปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งตามมา นอกจากนี้ ยังควรเห็นความสำคัญกับการอนุรักษ์ผืนป่า ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่และยังชีพของมานีเป็นสำคัญ โดยออกมาตรการควบคุมการบุกรุกป่าอย่างจริงจัง จากคนภายนอก นายทุน ควบคุมการขยายพื้นที่พืชเศรษฐกิจ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เพราะทำให้ความสมดุลของธรรมชาติหายไป รวมทั้งแหล่งยังชีพลดลง ทั้งนี้ การสำรวจ ศึกษา และจัดทำแผนที่ชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงพื้นที่การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มานี จึงถือเป็นแนวทาง

สำคัญซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการกำหนดแนวนโยบายและหลักปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและรูปแบบการดำรงชีวิตในปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิสามารถดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพที่สร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน

๕. การส่งเสริมด้านความมั่นคงในการดำรงชีพ ที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร สิทธิด้านสวัสดิการอื่น ๆ ที่พึงได้รับจากรัฐ โดยไม่ขัดต่อวิถีชีวิตหรือภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

เนื่องจากการช่วยเหลือด้านสถานะทางทะเบียนราษฎรทำให้มีกฎหมายและข้อกำหนดต่าง ๆ เข้ามาควบคุมตามมา เช่น ด้านการศึกษาที่จะถูกนำไปกำหนดใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์มานิ หรือการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ ซึ่งชาวมานิบางกลุ่มยังไม่มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนร่วมจัดการระบบน้ำกินและน้ำใช้กับกลุ่มชาวมานิเพื่อสร้างสุขอนามัยให้เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น ควรต้องออกแบบการศึกษาในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชาวมานิและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงภายนอกด้วย อีกทั้งยังควรกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่นและเครือข่ายภาคประชาสังคมที่มีความใกล้ชิด เพื่อลดภาระของหน่วยงานรัฐส่วนกลาง ขณะเดียวกันยังเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้ท้องถิ่นสามารถดูแลและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างแท้จริง

๖. ควรถอดบทเรียนการทำงานของแต่ละหน่วยงาน

โดยพิจารณาเลือกใช้โมเดลของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งที่ประสบความสำเร็จมาใช้เป็นต้นแบบและขยายไปยังจังหวัดอื่น อย่างไรก็ตาม ไม่ควรนำโมเดลมาใช้ในทุกพื้นที่ เนื่องจากการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การค้นหาโมเดลต้นแบบจึงควรเป็นไปเพื่อค้นหาเงื่อนไขความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค การแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องตามบริบทพื้นที่และสภาพปัญหาที่ปรากฏ

๗. ควรกำหนดให้เรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นวาระแห่งชาติ

ซึ่งเป็นไปตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน (เรื่องคุณภาพชีวิต) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (กลุ่มเปราะบาง) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ดำรงวิถีไว้ให้ได้ ไม่เลือกปฏิบัติ โดยรัฐต้องส่งเสริมคุ้มครองสิทธิอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ควรต้องระบุให้ประเด็นที่เกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นกลุ่มคนที่มักถูกละเมิดสิทธิทางวัฒนธรรม เอารัดเอาเปรียบจากกระบวนการพัฒนาและการประกาศใช้กฎหมายและแนวนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพื่อเน้นย้ำให้รัฐบาลและสังคมได้ตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการเคารพและยอมรับในสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

๘. การสร้างความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และความเชื่อ ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างคนพื้นราบกับกลุ่มชาติพันธุ์มาเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้

เพื่อลดปัญหาเรื่องอคติทางชาติพันธุ์ซึ่งเกิดมาเป็นระยะเวลาช้านาน รวมทั้งส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์มาใต้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มาใต้ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและสำรวจสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกันการกำหนดกรอบนโยบายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ควรมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนการสร้างโอกาสและพื้นที่ของการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

หน้าว่าง

สารบัญ

หน้า

รายนามคณะกรรมการ	ก
รายนามคณะอนุกรรมการ	ค
รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มاني (ชาโก)	จ
บทสรุปผู้บริหาร	ณ
สารบัญ	๖
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการพิจารณาศึกษา	๓
๑.๓ ขอบเขตของการพิจารณาศึกษา	๓
๑.๔ วิธีการพิจารณาศึกษา	๓
๑.๕ ระยะเวลาในการพิจารณาศึกษา	๓
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์มاني	๕
๒.๑.๑ ถิ่นกำเนิด	๕
๒.๑.๒ เส้นทางเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐาน	๖
๒.๑.๓ สภาพภูมิศาสตร์ของถิ่นที่อยู่	๗
๒.๑.๔ จำนวนประชากร	๘
๒.๑.๕ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพสังคม	๘
๒.๑.๖ ภาษามานิ	๑๐
๒.๑.๗ วัฒนธรรมและประเพณี	๑๐
๒.๑.๘ สถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มมานิ	๑๑
๒.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๑๒
๒.๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐	๑๒
๒.๒.๒ ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง	๑๕
๒.๒.๓ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา	๑๕
บทที่ ๓ วิธีการพิจารณาศึกษา	๑๗
๓.๑ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง	๑๗
➤ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิของอนุกรรมการพบปะและช่วยเหลือบุคคลด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ	๑๗

สารบัญ (ต่อ)

➤ รายงานการวิจัยเรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์ กรณีกลุ่มชาโกหรือมานิในภาคใต้ : ๒๑ จังหวัดพัทลุง ตรัง และสตูล” โดย นางสิริพร สมบูรณ์บุรณะ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ภายใต้การสนับสนุน ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)	
➤ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริม ๒๑ และคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย” ของคณะกรรมการ กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีความหลากหลายทางเพศ สภาผู้แทนราษฎร	
➤ บทความทางวิชาการ เรื่อง “มานิ (ชาโก) ชนพื้นเมืองในภาคใต้ของไทย” ๒๑ โดย ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และอาจารย์ชุมพล โปธิสาร นักวิจัยประจำศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะ วิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล	
➤ บทความทางวิชาการ เรื่อง “ชนเผ่าพื้นเมืองมานิ” ภายใต้โครงการ ๒๒ พัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชนเผ่าพื้นเมือง ในประเทศไทย โดยมูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม	
➤ บทความวิชาการ เรื่อง “รายงานสถานการณ์กลุ่มชาติพันธุ์มานิใน ๒๒ ประเทศไทย” ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)	
➤ บทความวิชาการ เรื่อง “ปรัชญามานิ : วิถีชีวิตและการปรับตัว ๒๒ ของคนกับป่า” โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)	
๓.๒ การเดินทางศึกษาดูงาน ๒๓	
๓.๒.๑ จังหวัดสตูล ๒๓	
๓.๒.๒ จังหวัดตรัง ๒๖	
๓.๓ การประสานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มานิจากจังหวัด ๓๔	
๓.๔ การรับฟังข้อมูลจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ๔๒	
บทที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ ๔๙	
บรรณานุกรม	

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก
- รายชื่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา
 - รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำ คณะกรรมการ
 - รายชื่อคณะอนุกรรมการ
 - รายชื่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา

“กลุ่มชาติพันธุ์มานิ”^๑ เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยของเผ่านิกริโต (nigrito) อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน ถูกเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามกลุ่มย่อยหรือแต่ละท้องถิ่น เช่น “เซม้ง” “ซาโก” “โอรังอัสลี” และ “เงาะป่า” ซึ่งเป็นการเรียกของคนในสังคมภาคใต้และมาจากวรรณคดีพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๒ เรื่อง “สังข์ทอง” และรัชกาลที่ ๕ เรื่อง “เงาะป่า” ในขณะที่คนชนเผ่าเองชอบให้เรียกว่า “มานิ” หรือ “มันนิ” มากกว่า เนื่องจาก “มานิ” หรือ “มันนิ” แปลว่า “คน” ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรี ส่วนคำอื่นๆ แปลว่า คนป่า คนเถื่อน ยกเว้นคำว่า “โอรังอัสลี” ที่เป็นภาษามลายู แปลว่า ชนพื้นเมือง อย่างไรก็ตาม ในรายงานฉบับนี้ใคร่ขอใช้ชื่อตามความต้องการของกลุ่มชนเผ่าในชื่อ “กลุ่มชาติพันธุ์มานิ” ที่มีความหมายถึง “ความเป็นมนุษย์”

“กลุ่มชาติพันธุ์มานิ” เป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่มีวิถีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์และมีอัตลักษณ์ของตนเอง คล้ายคลึงกับชนเผ่านิกรอยด์ (negroid) แถบแอฟริกา คือ มีผมหยิกติดหนังศีรษะ ผิวดำคล้ำ จมูกแบนกว้าง ริมฝีปากหนา ฟันซี่โต ใบหูเล็ก ตะโพกแฟบ นิ้วมือนิ้วเท้าใหญ่ รูปร่างสันทาด สูงประมาณ ๑๔๐ - ๑๕๐ เซนติเมตร ผู้หญิงมีขนาดร่างกายเล็กกว่าผู้ชาย แต่แข็งแรง ลำสัน ชอบเปลือยอก มีอุปนิสัยร่าเริง ชอบดนตรีและเสียงเพลง กลัวคนแปลกหน้า แต่เมื่อคุ้นเคยจะยิ้มง่ายและพูดคุยอย่างเปิดเผย เกลียดการดูถูกเหยียดหยาม ชอบพูดและทำตรงไปตรงมา ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมเมื่อคุ้นเคย อาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศป่าดิบชื้นแห่งเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาสันกาลาศรีได้อย่างสมดุล ลักษณะที่พักของกลุ่มชาติพันธุ์มานิสร้างด้วยไม้ไผ่และใบไม้ตระกูลปาล์มเรียกว่า “ทับ” มีลักษณะเป็นเพิงหมาแหงน สำหรับอาศัยหลับนอนและพร้อมเคลื่อนย้ายไปตามแหล่งอาหาร แต่ละทับจะอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์มานิ ยังมีภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการผสมผสานระหว่างความรู้ดั้งเดิมกับความรู้สมัยใหม่ และภูมิปัญญาที่ได้จากบทเรียนชีวิตจริงตามธรรมชาติ มีองค์ความรู้ปรากฏอยู่ในเครื่องใช้ ยาสมุนไพร ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ช่วยให้สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิมีภูมิคุ้มกันอย่างเข้มแข็งและพัฒนา มาอย่างมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แม้ว่าสังคมโลกสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงไปมากแล้วก็ตาม

จากข้อมูลการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์มานิในประเทศไทย โดยกรมการปกครอง^๒ พบว่า

^๑ บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. (๒๕๔๘). นายคณิงเงาะเซม้งภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์บรรณกิจ ๑๙๙๑.

^๒ รวบรวมข้อมูลโดยกลุ่มงานการทะเบียนราษฎรและสัญชาติไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.(๒๕๖๑).

กลุ่มชาติพันธุ์มานิ ได้อาศัยกระจุกกระจายอยู่ตามพื้นที่ป่าเขาในเขตป่าเทือกเขาบรรทัด ครอบคลุม ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสตูล (อำเภอทุ่งหว้า อำเภอละงู และอำเภอมะนัง) จังหวัดตรัง (อำเภอปะเหลียน) จังหวัดพัทลุง (อำเภอป่าบอน และอำเภอกงหรา) และเทือกเขาสันกาลาศรีในภาคใต้ของประเทศไทย ครอบคลุม ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส (อำเภอจะแนะ และอำเภอศรีสาคร) จังหวัดยะลา (อำเภอธารโต และอำเภอเบตง) และจังหวัดสงขลา (อำเภอรัตภูมิ อำเภอนาทวี และอำเภอหาดใหญ่) ซึ่งในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง แต่จากสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ทั้งแหล่งอาหาร ที่อาศัย และการที่ต้องปรับตัวเข้ากับชุมชนมากขึ้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิในปัจจุบันจึงมีลักษณะการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ๓ ลักษณะ คือ

- ๑) กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่าล่าสัตว์แบบดั้งเดิม (mobility forager)
- ๒) กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary)
- ๓) กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันตามเงื่อนไขของบริบทแวดล้อมกลุ่มชาติพันธุ์มานิ และแม้ว่าปัจจุบัน กรมการปกครอง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์มานิเพื่อให้ได้รับสวัสดิการจากรัฐ โดยเร่งดำเนินการเพิ่มชื่อกลุ่มคนดังกล่าวในทะเบียนราษฎร และจัดทำบัตรประชาชน เพื่อให้ได้รับสิทธิและสวัสดิการจากภาครัฐเหมือนคนไทยทั่วไป ทั้งด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐในด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม พบว่า ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์มานิส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในป่าลึก และเคลื่อนย้ายกลุ่มไปมาโดยไม่มีการตั้งถิ่นฐานถาวร ทำให้ตกสำรวจและไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้ได้รับผลกระทบในเรื่องสิทธิที่อยู่อาศัย ที่ดินที่ทำกิน สิทธิในการศึกษา สิทธิในการได้รับการบริการสาธารณสุข สิทธิในคุณภาพชีวิต ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ตลอดจนการสร้างอาชีพที่มั่นคง เป็นต้น

คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม ได้ตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงเห็นควรพิจารณาศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ตลอดจนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการพิจารณาศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

๑.๒.๓ เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ

๑.๓ ขอบเขตของการพิจารณาศึกษา

เป็นการพิจารณาศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนสภาพปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔ วิธีการพิจารณาศึกษา

๑.๔.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศต่าง ๆ และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๓ ศึกษาข้อมูลจากการประชุมร่วมกับบุคคลและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลและความคิดเห็นประกอบการพิจารณาศึกษา

๑.๔.๔ ลงพื้นที่เพื่อศึกษาและติดตามวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จำนวน ๒ ครั้ง ได้แก่ จังหวัดสตูล และจังหวัดตรัง

๑.๕ ระยะเวลาในการพิจารณาศึกษา

เดือนตุลาคม ๒๕๖๓ – เดือนมีนาคม ๒๕๖๕

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

๑.๖.๓ ได้แนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ

หน้าว่าง

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

๒.๑.๑ ถิ่นกำเนิด^๓

“กลุ่มชาติพันธุ์มานิ” เป็นคนดั้งเดิมในแหลมมลายู เป็นผู้บุกเบิกเข้ามาอยู่อาศัยใช้ชีวิต เคลื่อนย้ายไปตามแหล่งอาหาร ครอบครองพื้นที่ในผืนป่าแหลมมลายูมายาวนานหลายร้อยหลายพันปี กลุ่มชาติพันธุ์มานิ มีลักษณะรูปร่างพื้นฐานที่ค่อนข้างลำเตี้ย สันทัด ผิวสีดำแดง ผมหยิก เป็นกลุ่มคนที่จัดอยู่ในตระกูลนีกริโต (Negrito) และตระกูลออสโตรเนเซียน (Austronesian) ทั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์มานิ มีพัฒนาการชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่องและยาวนานในผืนป่าแหลมมลายู ตั้งแต่ภาคใต้ของไทยไปจนถึงประเทศ มาเลเซีย โดยอาศัยและเคลื่อนย้ายที่อยู่อย่างต่อเนื่อง บริเวณผืนป่าเทือกเขาบรรทัดและสันกาลาศีรี ในปัจจุบัน

ภาพที่ ๑ แสดงลักษณะรูปร่างพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

ทั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์มานิที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ของไทย ได้ถูกแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ตามลักษณะ ภาษาประจำกลุ่ม ได้แก่

- ๑) มานิกันซิว (Kensiw) กลุ่มนี้พูดภาษากันซิว อาศัยอยู่ในเขตอำเภอธารโต จังหวัดยะลา
- ๒) มานิยะฮาย (Jahai) กลุ่มนี้พูดภาษายะฮาย อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส
- ๓) มานิตะเต๊ะ (Tea-da) หรือเยแด กลุ่มนี้พูดภาษาเต๊ะเต๊ะ อาศัยอยู่บริเวณภูเขา สันกาลาศีรี จังหวัดยะลา และอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
- ๔) มานิตั้นแฉ้น (Teanean) กลุ่มนี้ใช้ภาษาแต้ันแฉ้น อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขา

^๓ โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย. (๒๕๖๑). ชนเผ่าพื้นเมืองมานิ. เชียงใหม่ : มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม (ม.ก.ส) และมูลนิธิภูมิปัญญาชนเผ่าพื้นเมืองบนพื้นที่สูง (IKAP).

บรรทัด อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง อำเภอดงโหมด จังหวัดพัทลุง และอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

๒.๑.๒ เส้นทางการเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐาน

กลุ่มชาติพันธุ์มานิในภาคใต้ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมการเคลื่อนย้ายตามแหล่งอาหารธรรมชาติที่มีอยู่ในผืนป่าดิบชื้นทางภาคใต้ของไทย ซึ่งในอดีตอาจมีการเคลื่อนย้ายไปจนถึงประเทศมาเลเซีย แต่ปัจจุบันการเคลื่อนย้ายค่อนข้างแคบตามข้อจำกัดที่มีอยู่ในหลาย ๆ ประการ ทั้งด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และการลดน้อยถอยลงของผืนป่าสมบูรณ์ที่เป็นแหล่งอาหาร ตลอดจนความพยายามของภาครัฐในการพยายามให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิ หยุดเคลื่อนย้าย สนับสนุนให้มีการตั้งหลักปักฐานถาวร เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์มานิ ในปัจจุบันได้มีการเคลื่อนย้ายอยู่ในผืนป่าเทือกเขาบรรทัด ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ รัฐบาลได้ประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด พื้นที่ประมาณ ๘๐๕,๐๐๐ ไร่ ครอบคลุมบางส่วนของเขตปกครองจังหวัดตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา

ภาพที่ ๒ แสดงแผนที่จุดสำรวจชนเผ่าพื้นเมืองมานิ

จากการสำรวจเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ถึงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ โดยคณะทำงานโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย ซึ่งได้ติดตามขึ้นไปถึงตำแหน่งที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในแต่ละจุดของ ๓ จังหวัด คือ ตรัง พัทลุง และสตูล พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มานิ ๘ จุด มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ทั้งพื้นที่ป่าท้ายสวนยางพาราของชาวบ้านและอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดทั้งหมด โดยสามารถแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์มานิตามลักษณะการเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานได้เป็น ๒ ลักษณะใหญ่ๆ คือ

ลักษณะที่ ๑ กลุ่มชาติพันธุ์มานิที่ตั้งถิ่นฐานถาวร มีบ้านเรือนที่มั่นคงถาวรโครงสร้างไม้เนื้อแข็งจำนวน ๔ กลุ่ม อยู่ในพื้นที่จังหวัดตรัง ๓ กลุ่ม และสตูล ๑ กลุ่ม กลุ่มนี้จะไม่มีการเคลื่อนย้ายเพื่อไปสร้างบ้านเรือนในพื้นที่อื่น ๆ และส่วนใหญ่มีบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว

ลักษณะที่ ๒ กลุ่มชาติพันธุ์มานิที่ไม่สร้างบ้านเรือนมั่นคงถาวร ที่พักมีลักษณะเป็นเพิงมุง

ด้วยใบไม้ทั้งแบบยกพื้นและไม่ยกพื้น จำนวน ๔ กลุ่ม อยู่ในจังหวัดพัทลุง ๒ กลุ่ม และสตูล ๒ กลุ่ม กลุ่มนี้จะยังคงมีการเคลื่อนย้ายไปสร้างที่พักตามแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ของเทือกเขาบรรทัดอยู่ และส่วนใหญ่ยังไม่มียุทธวิธีประจำตัวประชาชน

๒.๑.๓ สภาพภูมิศาสตร์ของถิ่นที่อยู่

กลุ่มชาติพันธุ์มานิ มักเลือกทำเลที่อยู่อาศัยในภูมิภาคที่เป็นเนินเขาในเขตป่าไม้ที่อยู่ลึกห่างไกลจากชุมชนชาวบ้านทั่วไป แต่ภูมิภาคเหล่านั้นต้องมีองค์ประกอบของลำธารหรือน้ำตกอยู่ใกล้ ๆ มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า ผีอก มัน และต้องเป็นบริเวณที่มีไม้ไผ่และปาล์มจึงอยู่ไม่ไกลนัก เพราะใช้ประโยชน์เป็นทั้งการสร้างที่พักและอาวุธสำหรับล่าสัตว์ที่เรียกว่า “ตุต” หรือ “บอเลา” ซึ่งทำจากไม้ไผ่ที่มีปล้องยาวและตรงหรือไม้ซางยาวประมาณ ๑ วา นำมาทะลุปล้องและตัดให้ตรง มาสวมกระบอกบอเลาอีกชั้นหนึ่ง โดยบอเลานี้ใช้เป็นอาวุธและใช้ล่าสัตว์มาเป็นอาหารทั้งการเป่าด้วยลูกดอกอาบยาพิษและการเป่าด้วยลูกดอกธรรมดา

ภาพที่ ๓ อาวุธสำหรับล่าสัตว์ที่เรียกว่า “ตุต” หรือ “บอเลา”

สำหรับลักษณะที่พักของกลุ่มชาติพันธุ์มานิที่สร้างด้วยไม้ไผ่และใบไม้ตระกูลปาล์ม เรียกว่า “ทับ” มีลักษณะเป็นเพิงหมาแหงน สำหรับอาศัยหลบร้อนและพร้อมเคลื่อนย้ายไปตามแหล่งอาหาร แต่ละทับจะอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน

ภาพที่ ๔ ลักษณะที่พักของมานิที่สร้างด้วยไม้ไผ่และใบไม้ตระกูลปาล์มเรียกว่า “ทับ”

๒.๑.๔ จำนวนประชากร

จากการที่คณะกรรมการได้ประสานขอข้อมูลไปยังกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ทำให้สามารถสรุปข้อมูลประชากรกลุ่มชาติพันธุ์มานิที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประเทศไทย (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔) ^๔ สรุปได้ดังนี้

จังหวัด	จำนวน		
	หญิง	ชาย	รวมจำนวน (คน)
๑. ตราชู	๕๖	๕๙	๑๑๕
๒. พัทลุง	๒๘	๓๓	๖๑
๓. ยะลา	๕๒	๕๔	๑๐๖
๔. สงขลา			๒๖
๕. นราธิวาส	๗๗	๖๘	๑๔๕
๖. สตูล	๕๒	๖๗	๑๑๙
รวมจำนวนทั้งสิ้น (คน)	๒๖๕*	๒๘๑*	๕๔๖

หมายเหตุ * จำนวนนี้ ไม่รวมประชากรกลุ่มชาติพันธุ์มานิในพื้นที่จังหวัดสงขลา เนื่องจากข้อมูลไม่ได้แบ่งตามเพศ

๒.๑.๕ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพสังคม^๕

ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เป็นกลุ่มชนที่ยังคงดำรงชีวิตด้วยวัฒนธรรมการหาของป่าล่าสัตว์ (hunting-gathering culture) และดำเนินชีวิตอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยมีป่าเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ อาหารหลัก ได้แก่ อาหารประเภทแป้งจากมันป่าหรือกลอยชนิดต่าง ๆ นอกจากนี้ยังล่าสัตว์มาเป็นอาหาร เช่น ลิง ค่าง หมูป่า เต่า หมูหริ่ง และกระรอก ส่วนการปรุงอาหารก็มีเพียง

^๔ รวบรวมข้อมูลโดยกลุ่มงานทะเบียนราษฎรและสัญชาติไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๒๕๖๓).

^๕ ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และชุมพล โทธิสาร.มานิ (ชาไก) ชนพื้นเมืองในภาคใต้ของไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

การปิ้ง การย่าง หรือการต้ม เท่านั้น แต่เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ป่าในภาคใต้ของประเทศไทยลดลงไปมาก ทำให้อาหารขาดแคลนลงไปด้วย ดังนั้น การหาของป่าล่าสัตว์เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อสมาชิกในกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจึงจำเป็นต้องออกไปรับจ้างชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงเพื่อแลกอาหารมาเลี้ยงดู สมาชิกในกลุ่ม แต่ผลตอบแทนที่ได้ก็มักจะไม่คุ้มค่าที่ได้ลงแรงไป เพราะมักถูกชาวบ้านโกงหรือเอาเปรียบ เนื่องจากชนกลุ่มนี้ยังไม่ค่อยรู้จักการใช้เงินในการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมดังกล่าวทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในปัจจุบันเริ่มรู้จักหุงข้าวและ การต้มแกงที่มีวัตถุดิบและเครื่องปรุงที่หลากหลาย ประกอบกับการที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวบ้านพื้นราบมากขึ้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานี้บางกลุ่มต้องออกมาจากป่าเพื่อรับจ้างทำงานแลกเงิน เช่น รับจ้าง กรีดยาง แยกไม้ ถางป่า เพื่อนำเงินมาซื้ออาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของต่างๆ ที่เริ่มเข้ามามีอิทธิพลกับกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ แต่ปัญหาสำคัญที่ยังคงมีอยู่ก็คือ การเอาไรต์เอาเปรียบค่าแรง หรือของป่าที่นำมาแลกเปลี่ยนนั้นได้ราคาที่ไม่ยุติธรรมและต่ำกว่าความเป็นจริงมาก อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานี้ เริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบหาของป่า ล่าสัตว์ มาเป็นวิถีชีวิตแบบกึ่งสังคมเมืองแต่บางกลุ่มที่ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงและไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตเหล่านี้ ก็จะหนีเข้าป่าลึก อีกทั้งมีปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์มานี้บางส่วนได้อพยพไปอยู่ที่ประเทศมาเลเซียซึ่งยังมีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์อยู่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ไปมากพอสมควร อย่างไรก็ตามสามารถจำแนกสภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในเทือกเขาบรรทัด โดยใช้เกณฑ์พัฒนาการด้านสังคม และรูปแบบเศรษฐกิจการดำเนินชีวิตได้เป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑) กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม (mobility forager)

เป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ยังดำรงชีพเหมือนกับที่บรรพบุรุษดำรงมาแต่ครั้งบรรพกาล มีการสร้างเพิงเล็กๆ เป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวด้วยพืชตระกูลปาล์มที่หาได้ในบริเวณนั้น อาหารก็ได้มาจากมันป่า และใช้ลูกดอกอาบยาพิษในการล่าสัตว์ เร่ร่อนหากินไปในเขตป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนภายนอกน้อยมาก เช่น กลุ่มเผ่าแฉ่มบ้านภูผาเพชร อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล, กลุ่มเผ่าซา บ้านราวปลา อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล, กลุ่มเผ่าเปี้ยว บ้านทับทึง อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นต้น

๒) กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary)

เป็นกลุ่มที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากแบบดั้งเดิมบ้าง เนื่องจากถูกบีบคั้นจากสภาพป่าที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มคนภายนอกเพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม โดยกลุ่มชาติพันธุ์มานี้จะดำรงชีวิตด้วยการหาของป่ามาขาย เช่น สัตว์ป่าราคาแพง น้ำผึ้ง สะตอ กล้วยไม้ป่า หรือสมุนไพรบางชนิด เมื่อนำมาขายก็จะนำเงินไปซื้อข้าวสาร เนื้อหมู ขนหมู บุหรี่ และมีการตั้งบ้านเรือนที่ถาวรขึ้น รวมทั้งเริ่มรู้จักเลี้ยงสัตว์ แต่ยังไม่รู้จักการเกษตรหรือการเพาะปลูกใดๆ ทั้งนี้ กลุ่มชนที่มีลักษณะวิถีชีวิตแบบดังกล่าวนี้ มีแนวโน้มเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตก็คือ สภาพป่าที่ขาดความอุดมสมบูรณ์กับความ

จำเป็นต้องติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนภายนอก กลุ่มชาติพันธุ์มานี้ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มกึ่งสังคมเมือง เช่น กลุ่มเผ่าไซ บ้านเจ้าพะ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เป็นต้น

๓) กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary)

เป็นกลุ่มสังคมเมืองเต็มรูปแบบและเป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการมาจนมีวิถีชีวิตไม่ต่างจากชาวบ้านพื้นราบทั่วไป กล่าวคือคนกลุ่มนี้มีการตั้งบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัยแบบถาวร มีการเลี้ยงไม้จำพวกยาง ไม้หลุมพองมาเป็นเสาบ้านและฝาบ้าน ใช้สังกะสีหรือกระเบื้องมุงหลังคา ดำรงชีวิตด้วยการทำสวนยางพาราเป็นหลัก รู้จักการเพาะปลูกข้าวไร่ เลี้ยงไก่ บางคนมีการแต่งกายแบบสมัยใหม่ เช่น สวมเสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์ รองเท้าผ้าใบ เริ่มรู้จักใช้เงินในการแลกเปลี่ยน ชอบดูโทรทัศน์และขับรถมอเตอร์ไซด์ กลุ่มชาติพันธุ์มานี้ที่มีลักษณะเช่นนี้ เช่น กลุ่มบ้านคลองตง ตำบลปะเหลียน และกลุ่มบ้านทับทึง รีสอร์ททับทึงทอง ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์มานี้ที่มีวิถีชีวิตทั้ง ๓ ลักษณะดังกล่าวข้างต้น ในปัจจุบันอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด และเขตอุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา โดยกระจายกันอยู่ในแต่ละพื้นที่ และมีลักษณะวิถีชีวิตที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีปัจจัยหลักมาจากความสมบูรณ์ของสภาพพื้นที่ป่าที่ลดน้อยลงจนไม่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต

๒.๑.๖ ภาษามานี ^๖

ภาษามานี จัดอยู่ในกลุ่มภาษาอัสเลียน สาขาภาษามอญ-เขมรใต้ ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ซึ่งเป็นตระกูลภาษาดั้งเดิมในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาษาของคนกลุ่มนี้จะมีความแตกต่างกันกับภาษามานีในบริเวณอื่น ๆ โดยมีการยืมคำศัพท์ของชาวมานีในกลุ่มนี้จะพบว่ามีการยืมศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้อยุ่มาก และพบคำยืมในภาษามลายูอยู่บ้าง เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนภายนอก ทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม ดังนั้น การยืมคำศัพท์ที่เป็นวัฒนธรรมใหม่มาใช้เป็นภาษาของตนเอง สันนิษฐานได้ว่า ชนกลุ่มนี้ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มคนในบริเวณดังกล่าวมาช้านาน

๒.๑.๗ วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวมานี มีวัฒนธรรม และความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ เชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติและเชื่อในไสยศาสตร์เวทมนตร์ และข้อห้ามทางสังคมที่พวกเขากำหนดขึ้น ลักษณะความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มานีมีหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องโชคกลาง เวทมนตร์คาถา วิญญาณและภูตผี สุขภาพ การรักษาบริสุทธิ์ของหญิงสาว สัญลักษณ์ ความฝัน และข้อห้ามหรือกฎเกณฑ์บางประการ นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์มานี ยังยึดถือประเพณีที่สำคัญ ๆ เช่น ประเพณีการแต่งงาน กล่าวคือ เมื่อหนุ่มพึงพอใจสาวคนใดจะมีการฝากรักด้วยการให้ดอกไม้ จากนั้น ก็ให้พ่อแม่ไปสู่ขอ เมื่อมีการตกลง ฝ่ายชาย

^๖ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (๒๕๕๘),

สืบค้นเมื่อ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๓, <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/๓๑>

สามารถย้ายไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงได้เลย หากเมื่อมีการแต่งงาน ฝ่ายชายจะต้องทำให้พ่อแม่ของฝ่ายหญิงพอใจ โดยการล่าสัตว์และหาผลไม้มามอบให้แก่พ่อแม่ฝ่ายหญิง และตัวผู้หญิงด้วย ทั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์มานิจะใช้ชีวิตผัวเดียวเมียเดียว อย่างไรก็ตาม ชายหญิงที่สายเลือดเดียวกันจะแต่งงานกันไม่ได้ และจะไม่เป็นชู้กัน นอกจากนี้ ประเพณีการตายของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เมื่อมีคนเสียชีวิตในกลุ่มจะช่วยกันทำศพโดยการเอาไม้ฟากห่อศพไปยังป่าช้า ขุดหลุมแล้วนำเสื้อผ้าของผู้เสียชีวิตและอาวุธประจำตัวฝังไปพร้อมกับร่างของผู้เสียชีวิต และบนหลุมศพจะมีเผือก มัน และอาหารเพื่อเป็นเสบียงให้ผู้เสียชีวิตเพื่อเดินทางไปยังสวรรค์ และจะย้ายที่อยู่เนื่องจากเกรงกลัวดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตจะมารบกวน

๒.๑.๘ สถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ดำรงชีพแบบเคลื่อนย้ายไปตามผืนป่า ซึ่งถูกเรียกว่า “บ้าน” ที่พวกเขาสามารถเคลื่อนย้ายไปได้ทุกที่บนผืนป่า “บ้าน” ตามความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ จึงแตกต่างจาก “บ้าน” ในความหมายของคนพื้นราบที่เป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีคองทนและถาวร ซึ่งความแตกต่างทางวิถีชีวิตข้างต้นจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิ ถูกมองว่าจากรัฐว่าเป็นกลุ่มคนเร่ร่อน บุกรุกทำลายป่า และต้องได้รับการพัฒนา รัฐจึงมีนโยบายการสร้างที่อยู่อาศัยให้เป็นหลักแหล่งถาวร ดังเช่นกรณีมานิกันชีวที่หมู่บ้านซาไก จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่กรมประชาสงเคราะห์ได้รวบรวมข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เร่ร่อนในอำเภอบันนังสตาและอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ให้มาอยู่รวมกันในพื้นที่ของนิคมสร้างตนเองธารโต โดยรัฐมีการจัดสรรที่ดินทำกินให้ ประมาณ ๓๐๐ ไร่ เมื่อปี ๒๕๑๖ ได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี นามว่า “ศรีธารโต” เพื่อจดทะเบียนการเป็นประชาชนไทยอย่างถูกต้องและได้รับการรับรองสิทธิตามกฎหมายในปี ๒๕๑๙ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ในยุคแรกยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ เนื่องจากวิถีการดำรงชีพแบบเดิมสามารถเคลื่อนย้ายไปได้อย่างอิสระบนผืนป่า แต่การที่รัฐจัดสรรพื้นที่ให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิอยู่แบบเป็นหลักแหล่งร่วมกับคนพื้นราบและมีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เพาะ ปลูกเลี้ยงสัตว์ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีพและองค์ความรู้เดิมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิที่รู้จักเพียงการเพาะปลูก แต่ไม่สามารถดูแลรักษาให้พืชผลหรือสัตว์เลี้ยงเจริญเติบโตได้ อีกทั้งแนวทางดังกล่าวยังทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิบางส่วนรู้สึกขาดอิสระในการดำรงชีพ จึงย้ายถิ่นไปยังประเทศมาเลเซีย เนื่องจากนโยบายที่รัฐบาลมาเลเซียได้ให้สิทธิความเป็นพลเมือง ประกอบกับมีที่ดินทำกิน มีที่อยู่อาศัยให้สำหรับคนที่ต้องการอาศัยอยู่ในเขตเมืองและคนที่ต้องการสร้างที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ป่า มีเงินเดือนให้เพียงแต่ต้องเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม และซาไกจะถูกจัดกลุ่มใหม่ชื่อว่า “โอรังอัสลี” หรือ “คนบริสุทธิ์ (Purity)” จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ปัจจุบันยังคงเหลือเพียงชาวมานิเพียงครอบครัวที่แต่งงานข้ามชาติพันธุ์กับชาวไทยที่ยังคงตั้งถิ่นฐานในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์มานิจะมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในทุกด้านเพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต แต่ภายหลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้ส่งผลให้ผู้คนจากหลากหลายกลุ่มสามารถเข้าถึงระบบนิเวศเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรม เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าดิบให้กลายเป็น

พื้นที่เกษตรกรรมที่นำความทันสมัยมายังกลุ่มชาติพันธุ์มาอย่างรวดเร็ว ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิเริ่มมีการติดต่อกับชาวบ้านในพื้นที่รอบมากยิ่งขึ้น และมีการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านอาหาร วิถีการบริโภค ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นแบบกึ่งถาวรและถาวรมากขึ้น รวมทั้งออกมาทำงานรับจ้างภายนอกมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์มานิ มีการปรับตัวและเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีการปกปิดมิดชิด การใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาไทยพื้นถิ่นเพื่อสื่อสารกับคนไทย มีการรับเอาเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้เพื่อความสะดวกโดยการใช้โทรศัพท์มือถือมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้การกินอาหาร การเรียนรู้การเพาะปลูก เป็นต้น

๒.๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๗

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๒๕ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ หรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูล ส่วนบุคคล

^๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด

ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม ภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับจากการเวนคืนนั้น การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการที่บัญญัติไว้ในวรรคสาม เว้นแต่เป็นการเวนคืนเพื่อนำอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนไปชดเชยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ที่ถูกเวนคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลา การเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้ประโยชน์เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือเมื่ออสังหาริมทรัพย์เหลือจากการใช้ประโยชน์ และเจ้าของเดิมหรือทายาทประสงค์จะได้คืน ให้คืนแก่ เจ้าของเดิมหรือทายาท

ระยะเวลาการขอคืนและการคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนที่มิได้ใช้ประโยชน์ หรือที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามที่ กฎหมายบัญญัติ

การตรากฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยระบุเจาะจงอสังหาริมทรัพย์หรือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ที่ถูกเวนคืนตามความจำเป็น มิให้ถือว่าเป็นการขัดต่อมาตรา ๒๖ วรรคสอง

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมืองหรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ เพียงเท่าที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติหรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๒) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

(๓) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) อนุรักษ์ พันธุ์ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าซื้อที่ดินเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๔) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ

บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ**มาตรา ๗๐**

“รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย”

๒.๒.๒ ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples : UNDRIP) ^๔

ตามปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะให้เกิดความเคารพและส่งเสริมสิทธิอันติดตัวมาแต่กำเนิดของชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งได้มาจากโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจากวัฒนธรรม ประเพณีทางจิตวิญญาณประวัติศาสตร์และปรัชญาของตน โดยเฉพาะสิทธิเหนือที่ดิน เขตแดน และทรัพยากรของตน ประกอบด้วย

มาตรา ๑ ชนเผ่าพื้นเมืองมีสิทธิที่จะได้รับความพึงใจอย่างเต็มที่ ทั้งในฐานะส่วนรวมและปัจเจกบุคคล ในสิทธิมนุษยชนทั้งปวงและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตามที่ได้ได้รับการรับรองในกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

มาตรา ๒ ชนเผ่าพื้นเมืองและบุคคลที่เป็นชนเผ่าพื้นเมืองมีเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกับกลุ่มคนและบุคคลอื่น ๆ และมีสิทธิที่จะใช้สิทธิของเขาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบโดยเฉพาะบนพื้นฐานของความเป็นชนเผ่าพื้นเมืองโดยการกำเนิดหรือโดยอัตลักษณ์ของตน

มาตรา ๓ ชนเผ่าพื้นเมืองมีสิทธิในการกำหนดตนเองโดยเหตุแห่งสิทธินั้นพวกเขามีอิสระที่จะกำหนดสถานภาพทางการเมืองและดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตนได้อย่างอิสระ

มาตรา ๔ ชนเผ่าพื้นเมือง ในการใช้สิทธิในการกำหนดตนเอง มีสิทธิในความเป็นอิสระหรือในการปกครองตนเอง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายใน และกิจการในท้องถิ่นของตน รวมทั้งวิถีและ แนวทางในการสนับสนุนทางการเงินแก่หน่วยกิจกรรมอันเป็นอิสระของตน

มาตรา ๕ ชนเผ่าพื้นเมืองมีสิทธิที่จะธำรงรักษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อันมีลักษณะเฉพาะของตน ในขณะที่ยังคงรักษาสิทธิในการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของรัฐ ตามที่พวกเขาเลือก

๒.๒.๓ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา ^๕

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ในข้อที่ ๓. การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม (๓.๔) สร้างความรู้ ความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ของประเทศเพื่อนบ้านยอมรับและเคารพในประเพณี วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และชาวต่างชาติที่มีความหลากหลาย ในลักษณะพหุสังคมที่อยู่ร่วมกัน โดยสนับสนุนการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศควบคู่กับการส่งเสริม สร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสากล เพื่อการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก โดยได้กำหนดให้เป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วน คือ ต้องมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นหนึ่งในกฎหมายในหมวดว่าด้วยการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญที่รัฐต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนด้วย

^๔ ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) : เอกสารประกอบการประชุมภาคีองค์กรเครือข่ายด้านชาติพันธุ์ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ในเวทีเสวนา “ชนเผ่าพื้นเมืองคือใคร? ประเทศไทยไม่มี Indigenous People จริงหรือ?” สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.๒๕๖๔.

^๕ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.๒๕๖๒.

หน้าว่าง

บทที่ ๓ วิธีการพิจารณาศึกษา

การพิจารณาศึกษาเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณี (ชาไก)” เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ โดยคณะอนุกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาสในคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้ศึกษารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ทั้งจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรับฟังข้อมูลจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่เพื่อรับทราบข้อมูล สถานการณ์จริง และสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณี ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๓.๑ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

➤ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณี ของคณะอนุกรรมการพบปะและช่วยเหลือบุคคลด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะอนุกรรมการพบปะและช่วยเหลือบุคคลด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติพบประชาชน นำโดยนายวัลลภ ตังคณานูรักษ์ ประธานคณะอนุกรรมการ ได้จัดทำรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณี โดยได้รับข้อมูลจากการเชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม และการเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑) การเชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม โดยนายนิกร สุวรรณการณณ์ พนักงานพิทักษ์ป่า ส ๒ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุม สรุปได้ดังนี้

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด ตั้งอยู่ในเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นเทือกเขาที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ และแบ่งระหว่างภาคใต้ฝั่งตะวันออกและภาคใต้ฝั่งตะวันตก แบ่งเป็นจังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ ๑,๓๕๐ เมตร และความสูงชัน อยู่ระหว่าง ๒๕๐ - ๓๐๐ เมตร มีพื้นที่ป่า จำนวน ๗๙๑,๙๗๖ ไร่ มีหน่วยพิทักษ์ป่าตั้งอยู่ล้อมรอบ จำนวน ๑๖ หน่วย ภูเขาบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด นอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจำนวนมาก และยังเป็นแหล่งต้นน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งอยู่ทางด้านทางทิศตะวันออกของเทือกเขานี้ ได้แก่ คลองนาท่อม คลองห้วยมร คลองท่ามะเตือ คลองป่าบอน คลองพรุพ้อ และคลองรัตภูมิ ซึ่งคลองเหล่านี้จะเป็นที่รวมของลำน้ำเล็กอีกจำนวนมากที่ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ทางด้านตะวันตกนั้นก็เช่นเดียวกันยังมีลำน้ำอีกหลายสายที่ต้นน้ำเกิดจากภูเขาในเขตรักษาพันธุ์

สัตว์ป่าเขาบรรทัด และไหลลงสู่ทะเลอันดามัน ได้แก่ แม่น้ำตรัง แม่น้ำปะเหลียน คลองลิพัง และ คลองละงู สภาพป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดเป็นป่าดิบชื้น ซึ่งมีจุดสำคัญคือ ป่าที่ราบต่ำภูเขาเพชร เป็นสถานที่ศึกษาธรรมชาติที่สำคัญ เช่น การดูนก และป่าเขาหินปูน ซึ่งเป็นป่าชั้นสูง และมีสัตว์ป่า และพันธุ์พืชที่สวยงามกว่าป่าชั้นล่าง มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญคือ กฤษณา หลุมพอ พะยุง หมากพลูตึกแตน ตะเคียนทอง สาวดำหรือขาวดำ ขุนไม้ พญามะขามป้อม

กลุ่มชาติพันธุ์มานิ หรือเงาะป่า หรือซาโกเป็นชนเชื้อสายเนกริโต (Negrito) กลุ่มย่อยของนิกรอยด์ (Negroid) อาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย เขตป่าเทือกเขาบรรทัด ในพื้นที่ ๔ จังหวัด คือ จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา และตอนเหนือของประเทศ มาเลเซียกลุ่มชาติพันธุ์มานิเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่เรียกว่า “วัฒนธรรมหาของป่า-ล่าสัตว์” เป็นวัฒนธรรม เฉพาะที่หลงเหลือเพียงกลุ่มเดียวในประเทศไทย ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหาของป่า-ล่าสัตว์ คือ การเป็นผู้ล่าในป่า มีวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่มีการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ แต่จะเคลื่อนย้าย อพยพไปตามแหล่งที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ในผืนป่าเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตั้งแต่กลุ่มละสิบกว่าคนไปจนถึง กลุ่มละสี่สิบคน มีอาวุธ คือ ไม้ไผ่ซาง ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้ไผ่ยาวประมาณ ๒ เมตร สำหรับเป่าลูกดอก อาบยาพิษในการล่าสัตว์ มีภาษาเป็นของกลุ่มตนเอง หากสื่อสารกับบุคคลภายนอก จะใช้ภาษาไทย ส่วนอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ คือ พืชผักที่หาได้ในบริเวณที่อยู่อาศัย เช่น กลอย เผือก มันทราย บุคคลกลุ่มนี้มีลักษณะพิเศษที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การเดิน ชาวมานิได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่เดินเก่งมาก แม้แต่เด็ก ๆ ที่มีอายุประมาณ ๒ - ๓ ปี จนกระทั่งคนชราที่มีอายุมากกว่า ๗๐ ปี จะเดินได้เร็ว และเสียบ มาก ก้าวเท้ายาว สม่่าเสมอ สามารถเดินเท้าเปล่าเหยียบบนหินแหลม ๆ หรือหนามได้โดยไม่รู้รู้สึกเจ็บ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชาวมานิมีผิวหนังใต้ฝ่าเท้าที่หนามาก อย่างไรก็ดี ได้มีคำกล่าวที่ว่า กลุ่มชาติพันธุ์มานิ มีความกลัวผี เป็นอย่างมาก หากมีคนในกลุ่มเสียชีวิตจะนำไปฝังดิน และรีบเคลื่อนย้ายกลุ่มไปอยู่ในพื้นที่ อื่นทันที ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์มานิ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม

๑. กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย เป็นกลุ่มที่หาของป่า - ล่าสัตว์แบบ ดั้งเดิม (Mobility) จะมีการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยหาของป่า-ล่าสัตว์เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ไม่มีการใช้เงิน ในชีวิตประจำวัน มีจำนวนประชากรประมาณไม่เกิน ๑๐๐ คน

๒. กลุ่มกึ่งตั้งถิ่นฐาน (Semi-Sedentary) เป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิตจากแบบดั้งเดิมบ้าง เนื่องจากถูกบีบคั้นจากสภาพป่าที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงได้มีการติดต่อ สัมพันธ์กับกลุ่มคนภายนอกเพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม ดำรงชีวิตด้วยการหาของป่ามาขาย เช่น สัตว์ป่า น้ำผึ้ง สะตอ กล้วยไม้ป่า หรือสมุนไพรบางชนิด กลุ่มนี้เริ่มมีการใช้เงินในชีวิตประจำวัน มีจำนวน ประชากรประมาณไม่น้อยกว่า ๑๕๐ คน

๓. กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร (Sedentary) เป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการมาจนมีวิถี ชีวิตไม่ต่างจากชาวบ้านพื้นราบทั่วไป มีการตั้งบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัยแบบถาวร ดำรงชีวิตด้วยการรับจ้าง ถางป่า กรีดยาง มีการใช้เงินซื้อสินค้าต่าง ๆ ดังเช่นบุคคลภายนอก มีการตั้งร้านจำหน่ายสินค้าในกลุ่มที่

อาศัยอยู่ร่วมกัน มีการใช้สมาร์ตโฟน มีการใช้รถจักรยานยนต์ และส่งบุตรหลานไปเข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง มีจำนวนประชากรประมาณ ๑๐๐ คน

นอกจากนี้ เมื่อครั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ และได้มีการทูลถวายข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มณี ทำให้ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์มณี มีบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว และได้มีการจัดทำโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โครงการบางกอกคลินิกของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อออกตรวจรักษาโรคให้กับคนกลุ่มดังกล่าว

สำหรับสภาพปัญหาในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณี พบว่า มีปัญหาสำคัญอยู่หลายประการ ได้แก่

๑. กลุ่มชาติพันธุ์มณีเริ่มมีความต้องการที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างอาชีพที่มั่นคง เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อจะได้ไม่ต้องอพยพเคลื่อนย้ายไปเรื่อย ๆ แต่ยังไม่ได้รับการจัดสรร

๒. เมื่อจำนวนประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์มณีมีมากขึ้น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก็เพิ่มมากขึ้นตามมาอาจทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมและหมดไป และเกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ตามมาได้

๓. การที่บุคคลภายนอกบริจาคสิ่งของให้กับกลุ่มชาติพันธุ์มณี อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันได้ เช่น ข้าวสาร อาหารกระป๋อง ยารักษาโรค เมื่อรับประทานไม่หมดหรือรับประทานไม่ทัน และเมื่อหมดอายุแล้ว แต่บุคคลดังกล่าวไม่ทราบเมื่อรับประทานเข้าไปก็จะทำให้มีอาการท้องเสียได้ หรือรองเท้ายาง ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้เลย เป็นต้น

๔. การถูกเอาเปรียบจากบุคคลในสังคมเมือง เช่น หลอกให้กลุ่มชาติพันธุ์มณีถางหญ้าในพื้นที่แปลงใดแปลงหนึ่งจนโล่งเตียน โดยอ้างว่าเมื่อทำเสร็จแล้วจะให้ใช้พื้นที่นั้นปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ แต่เมื่อถางเสร็จเรียบร้อยแล้ว กลับไล่ให้ออกไปจากพื้นที่

๒) การเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัด

พัทลุง

คณะกรรมการพบปะและช่วยเหลือบุคคลด้อยโอกาส สถานितिบัญญัติแห่งชาติ ในคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสมาชิกสถานितिบัญญัติแห่งชาติพบประชาชน นำโดยนายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ ประธานคณะกรรมการ ได้เดินทางไปศึกษาดูงาน ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง ซึ่งผลจากการเดินทางลงพื้นที่เพื่อศึกษาดูงานทำให้ได้ทราบถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง สามารถสรุปได้ดังนี้

๒.๑) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

สรุปได้ดังนี้

๒.๑.๑) ปัญหาด้านการประกอบอาชีพที่ไม่มีความมั่นคงและยั่งยืน

๒.๑.๒) ปัญหาการเข้าถึงระบบการศึกษา และการวางแผนในการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา

๒.๑.๓) ปัญหาในการเข้าถึงระบบบริการทางด้านสุขภาพและสาธารณสุข

๒.๑.๔) ปัญหาสิทธิครอบครองที่ดิน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มานิเริ่มมีความต้องการที่ดินที่ถาวรเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างอาชีพที่มั่นคง เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อจะได้ไม่ต้องอพยพและเคลื่อนย้ายไปเรื่อย ๆ เหมือนในอดีต แต่ยังไม่ได้รับการจัดสรรเป็นการเฉพาะอย่างชัดเจน

๒.๑.๕) ปัญหาการขาดแคลนอาหาร เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มานิถูกละทิ้งจากชาวบ้าน และไม่สามารถทำการปลูกพืชไว้บริโภคเองได้ นอกจากนี้แหล่งอาหารในป่าเริ่มมีปริมาณลดลง เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าลดลง ทำให้ทำมาหากินได้ยากลำบากกว่าในอดีต

๒.๑.๖) ปัญหาการไม่มีสถานะทางทะเบียน และไม่มีบัตรประชาชน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐ

๒.๒) ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิการ สรุปได้ดังนี้

๒.๒.๑) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และมีความเป็นอัตลักษณ์ ดังนั้น จึงเห็นว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวอาจไม่จำเป็นต้องติดต่อกับบุคคลภายนอกก็สามารถดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี และเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ อาจเป็นเพียงการคอยดูแลให้ได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่ควรได้รับ ภายใต้การคงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ เพื่อมิให้เป็นการเสนอสิ่งที่เป็นสมัยใหม่เข้าไปในกลุ่มและเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิมให้หายไป

๒.๒.๒) ควรมีการจัดเก็บข้อมูลจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เพื่อเป็นการง่ายในการจัดทำแผนและแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือ และควรกำหนดหน่วยงานที่ดูแลกลุ่มบุคคลดังกล่าวอย่างชัดเจน

๒.๒.๓) ควรนำผลงานวิจัยและข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ มาประกอบการพิจารณาดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิด้วย ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างตรงประเด็น และสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่

๒.๒.๔) ควรจัดทำแผนที่ชุมชน เพื่อจัดสรรพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยให้กับกลุ่มชาติพันธุ์มาอย่างถาวร และเพื่อให้สามารถทราบได้ว่าพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ป่า พื้นที่ใดเป็นที่อยู่ของกลุ่มบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถควบคุมดูแลและให้ความช่วยเหลือได้ง่ายขึ้น

๒.๒.๕) ควรมีการควบคุมจำนวนสิ่งของที่บุคคลภายนอกนำมามอบให้ รวมทั้งกำหนดจำนวนบุคคลที่เดินทางเข้าไปศึกษาข้อมูล และเวลาในการเดินทางเข้าไปอย่างชัดเจน เพื่อมิให้เป็นการรบกวนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของกลุ่ม และเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมา

➤ รายงานการวิจัยเรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์ กรณีกลุ่มชาวกูหรือมานิในภาคใต้ : จังหวัดพัทลุง ตรัง และสตูล” โดย นางสิริพร สมบูรณ์บุรณะ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ภายใต้การสนับสนุนของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นรายงานการวิจัยที่นำเสนอข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์มาและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของของกลุ่มชาติพันธุ์มาในเขตป่าเทือกเขาบรรทัด ๓ จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง และจังหวัดสตูล จากเดิมที่กลุ่มชาติพันธุ์มาอาศัยและมีความผูกพันอยู่กับป่าตลอดจนทำมาหากินโดยการล่าสัตว์และเก็บของป่า แต่ต่อมาเมื่อพื้นที่ป่าเทือกเขาบรรทัดและบริเวณรายรอบได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มาที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

➤ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย” ของคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์และผู้มีความหลากหลายทางเพศ สถาผู้แทนราษฎร โดยรายงานฉบับดังกล่าวได้กำหนดกรอบในการพิจารณาการศึกษา โดยมุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยและศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการประกาศใช้กฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งผลการพิจารณาการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะรวมถึงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันและใกล้ชิดกับธรรมชาติอย่างแนบแน่นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปทำให้ตัวตนและอัตลักษณ์ รวมถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เริ่มสูญหายไปดังนั้น จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและให้สาธารณชนเกิดการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้อย่างมีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจ

➤ บทความทางวิชาการ เรื่อง “มานิ (ชาวกู) ชนพื้นเมืองในภาคใต้ของไทย” โดย ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และอาจารย์ชุมพล โปธิสาร นักวิจัยประจำศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม

ในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นบทความที่นำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิ (ชาโก) ด้านภาษาและวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบทางสังคมชุมชนของมานิในเทือกเขาบรรทัด บริเวณจังหวัดตรัง จังหวัดสตูล และจังหวัดพัทลุง รวมถึงหลักฐานการตั้งถิ่นฐานที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์มานิ ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอหลักฐานข้อมูลทางภาษาศาสตร์ ด้านลักษณะทางภาษาที่แสดงถึงความสัมพันธ์กับภาษากลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งหลักฐานร่องรอยที่ปรากฏในวรรณคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดได้มาจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

➤ บทความทางวิชาการ เรื่อง “ชนเผ่าพื้นเมืองมานิ” ภายใต้โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย โดยมูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นบทความที่นำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ถิ่นกำเนิดเส้นทางการเคลื่อนย้าย การกระจายตัวของชุมชน วิถีชีวิต/วัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม ลักษณะทางเศรษฐกิจ และปัญหาหลักที่ชนเผ่ามานิเผชิญอยู่ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ต้องมีการเฝ้าระวังและศึกษาอย่างจริงจังต่อไป

➤ บทความวิชาการ เรื่อง “รายงานสถานการณ์กลุ่มชาติพันธุ์มานิในประเทศไทย” ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นบทความที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของ “กลุ่มชาติพันธุ์มานิ” รวมทั้งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ การกระจายตัวและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์

➤ บทความวิชาการ เรื่อง “ปรัชญามานิ : วิถีชีวิตและการปรับตัวของคนกับป่า” โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นบทความที่นำเสนอข้อมูลปรัชญาชีวิตมานิซึ่งได้แก่ การปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันของคนกับป่า เนื่องจากมานิถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหนึ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรมแบบหาของป่า ล่าสัตว์” (Hunting Gathering) วิถีชีวิตของชาวมานิจึงเน้นการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาทางธรรมชาติ โดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาหรือทุนทางวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในป่า เช่น องค์ความรู้ด้านการล่าสัตว์ การทำกระบอกไม้ขางและลูกดอกอาบยาพิษ รวมทั้งความรู้ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับป่าและการใช้ชีวิตในป่า เป็นต้น อีกทั้งยังเรียนรู้สิ่งรอบตัวเพื่อใช้เป็นประโยชน์จากธรรมชาติ ในขณะเดียวกัน ชาวมานิก็มีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ซึ่งเป็นผลมาจากการติดต่อกับคนภายนอกทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีการปกปิดมิดชิด การใช้เงินเป็นสื่อกลาง การใช้ภาษาไทยพื้นถิ่นเพื่อสื่อสารกับคนไทย มีการรับเอาเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้การกินอาหาร เรียนรู้การเพาะปลูก เป็นต้น ซึ่งสะท้อนถึงการรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาปรับใช้

กับกลุ่มตนเอง นอกจากนี้ ชาวมาเนียงมีการปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับจากคนพื้นราบ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้

๓.๒ การเดินทางศึกษาดูงาน

๓.๒.๑ จังหวัดสตูล

คณะกรรมการจัดการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา นำโดย นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ โฆษกคณะกรรมการ พร้อมด้วยที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการ ได้ลงพื้นที่ติดตามวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มาเนียง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มาเนียงที่อาศัยอยู่ ณ หมู่ ๑๐ บ้านวังนาใน ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๓ โดยมี นายธานี หะยีมะสาและ นายอำเภอละงู นายคณิง จันทร์แดง ผู้ดูแลชนเผ่ามาเนียง และนางณัฐนันท์ โอเมเพียร ครูจิตอาสา ให้การต้อนรับ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) ข้อมูลทั่วไป

ชาวมานี เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยของเผ่ามินิกอร์ อาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน กระจัดกระจายอยู่ตามพื้นที่ป่าเขาในภาคใต้ แถบจังหวัดพัทลุง ตรัง สตูล และยะลา ปัจจุบันยังมีชาวมานีหลายกลุ่มอยู่อาศัยในเขตป่าเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาสันกาลาศิรีในภาคใต้ของประเทศไทย ในจังหวัดสตูล พบกลุ่มชาวมานีในเขตอำเภอทุ่งหว้า มะนัง และละงู การดำรงชีวิตด้วยการหาของป่า อาหารหลักของมานี ได้แก่ อาหารประเภทแป้งจากมันป่าเผือก นอกจากนี้ยังมีการล่าสัตว์ป่าขนาดเล็กโดยใช้ลูกดอกอาบยาพิษจากธรรมชาติ การปรุงอาหารใช้วิธีการปิ้ง ย่าง หรือต้มเท่านั้น ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร คือ ภาษามานี และภาษาไทย และจะอาศัยอยู่ใน 'ทับ' มีลักษณะเป็นเพิงพัก ขนาดเล็กสร้างด้วยท่อนไม้ และใช้ใบไม้หรือใบกล้วยใบตองใบไม้แห้งมุงหลังคาและผนังด้านข้าง เพื่อป้องกันฝนและแสงแดด ที่นอนทำจากกิ่งไม้ขนาดเล็กเรียงชิดกันเหมือนลูกกระนวดยกสูงจากพื้นดินป้องกันน้ำฝนและแมลง นิยมก่อไฟภายในเพิงพักเพื่อความอบอุ่นและไล่แมลงสัตว์มีพิษ ชาวมานีมักจะนำอาหารหรือของป่าที่หามาได้แบ่งปันกันภายในกลุ่ม และเมื่อเวลาได้รับแจกสิ่งของ ทุกคนจะเอามารวมกันแล้วแบ่งปันกัน

๒) ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มานีในพื้นที่จังหวัดสตูลจากการลงพื้นที่

ณ วันที่ ๒๒ เมษายน ๕๖๓

ที่	พื้นที่	จำนวน (คน)					มีบัตรประชาชน (คน)	ปัญหาที่พบ	การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ
		ผู้ใหญ่ (ช)	ผู้ใหญ่ (ญ)	เด็ก (ช)	เด็ก (ญ)	รวม			
๑	อำเภอ มะนัง	๑๔	๕	๕	๔	๒๘	๒๔	๑) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - ๑๙) กลุ่มมานีได้อพยพเข้าไปในป่าลึกและไม่	๑) ในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล ได้ให้ความช่วยเหลือกลุ่มมานีที่ประสบปัญหาใน
๒	อำเภอ ละงู	๑๔	๑๑	๑๔	๑๘	๕๗	๓๕		
๓	อำเภอ ทุ่งหว้า	๔	๔	๒	๐	๑๐	๑๐		

ที่	พื้นที่	จำนวน (คน)					มีบัตรประชาชน (คน)	ปัญหาที่พบ	การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ
		ผู้ใหญ่ (ช)	ผู้ใหญ่ (ญ)	เด็ก (ช)	เด็ก (ญ)	รวม			
								<p>สามารถหาของป่าเพื่อนำไปจำหน่ายได้ ทำให้ไม่มีรายได้ที่จะนำไปซื้ออาหารมาเพื่อดำรงชีวิต แลบางส่วนไม่สามารถติดตามแหล่งที่พักอาศัยได้</p> <p>๒) มีผู้สูงอายุยังไม่ได้รับเบี้ยผู้สูงอายุ</p> <p>๓) มีเด็กแรกเกิด - ๖ ปี ไม่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด</p>	<p>การดำรงชีพเป็นเงินสงเคราะห์เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น จำนวน ๑๕ ครอบครัว ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท</p> <p>๒) ประสานนายอำเภอเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ</p> <p>๓) ประสานนายอำเภอทั้ง ๓ อำเภอเพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กแรกเกิดเพื่อให้ได้รับสิทธิตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในกรณีที่ยังไม่ได้รับสิทธิ</p>

๓) สภาพปัญหาที่ได้รับการสะท้อนจากชาวมานี กลุ่มนี้ คือ

๑. ชาวมานี มีการดำรงชีพโดยการเคลื่อนย้ายแหล่งที่อยู่อาศัยหาอาหารในป่าธรรมชาติ จึงทำให้ขาดสิทธิ์ในการครอบครองที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

๒. ปัญหาการขาดแคลนอาหาร เนื่องจาก พื้นที่ป่าไม้และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติลดลงประกอบกับชาวมานีไม่มีความรู้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ทำให้หากินได้ยากลำบาก

๓. ปัญหาด้านการศึกษา เบื้องต้นมีครูจิตอาสา (คุณณัฐนันท์ โอมเพียร จากโรงเรียนอนุบาลเพชรกาญจน์) ขับรถจักรยานยนต์เข้ามาสอนกลุ่มมานีทุกวันหยุด อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรมีการสนับสนุนครู และค่าเดินทางให้กับครูสำหรับใช้ในการเดินทางด้วย เนื่องจากชาวมานีควรได้รับการศึกษาที่มากกว่านี้ เพื่อจะได้รู้เท่าทันโลกภายนอก รวมถึงควรมีการให้องค์ความรู้ในการดำรงชีวิตด้วยการเพาะปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์

๔. ปัญหาการไม่มีสถานะทางทะเบียน ไม่มีบัตรประชาชน จากการรับฟังข้อมูลมานี้กลุ่มนี้มีบัตรประชาชนประมาณ ๕๐ กว่าคน ไม่มีบัตรประชาชนจำนวน ๒๗ คน ซึ่งอยู่ระหว่างรอการทำบัตรประชาชน แต่บางคนก็หนีไปเนื่องจากไม่อยากจะตรวจดีเอ็นเอ เพราะกลัวการตรวจเลือด ซึ่งต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกันต่อไป

๓.๒.๒ จังหวัดตรัง

คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา นำโดย นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ ประธานคณะกรรมการนางประยูร เหล่าสายเชื้อ กรรมการ พร้อมด้วยที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะฯ ได้เดินทางลงพื้นที่ลงพื้นที่พบปะกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ร่วมกับผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรัง/อำเภอปะเหลียน และหน่วยงานป่าไม้ในพื้นที่) เพื่อติดตามการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ณ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๔ ณ จังหวัดตรัง สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑) ข้อมูลประชากร ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์มานิในพื้นที่อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๑๑ คน แบ่งออกเป็น เพศชาย ๕๖ คน เพศหญิง ๕๕ คน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พ.ศ.	อายุ			เพศ		รวม	การมีบัตรประชาชน		ข้อมูล ณ วันที่
	แรกเกิด - ๑๘ ปี	๑๙ - ๕๙ ปี	๖๐ ปี ขึ้นไป	หญิง	ชาย		จำนวน (คน)	มีบัตรประชาชน	
๒๕๕๙ - ๒๕๖๓	๓๙	๖๓	๙	๕๕	๕๖	๑๑๑	๑๑๕	๑๑๕	๑๒ เม.ย. ๒๕๖๔

๒) ข้อมูลชนเผ่ามานิ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน ซึ่งประกอบไปด้วย ๓ ชนเผ่า ได้แก่ชนเผ่ามันนิศรีสันติราษฎร์ ชนเผ่ามันนิศรีปะเหลียน และชนเผ่ามานิ ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน ซึ่งแต่ละชนเผ่า สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

๒.๑) ชนเผ่ามันนิศรีสันติราษฎร์

๒.๑.๑) สถานที่พักอาศัย คือ บ้านสันติราษฎร์ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน

๒.๑.๒) ประชากร จำนวน ๗ ครัวเรือน จำนวน ๒๙ คน

๒.๑.๓) ช่วงอายุ มีดังนี้

- แรกเกิด - ๗ ปี จำนวน ๔ คน
- อายุ ๘ - ๑๔ ปี จำนวน ๖ คน
- อายุ ๑๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๙ คน

๒.๑.๔) ไม่มีศาสนา

๒.๑.๕) ผู้นำกลุ่ม คือนายบ่าว ศรีสันติราษฎร์

๒.๑.๖) ข้อมูลเกี่ยวกับงานทะเบียน มีดังนี้

- ผู้มีบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน ๒๕ คน
- ผู้มีบัตรประจำตัวผู้พิการ จำนวน ๑ คน
- ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน ๑๖ คน
- ไม่มีผู้ที่ยังไม่แจ้งเกิด
- ไม่มีการแจ้งตายกับทางอำเภอ เมื่อเสียชีวิตจะนำร่าง

ไปทิ้งไว้บนภูเขาสูงไม่มีการประกอบพิธีกรรม

๒.๑.๗) การประกอบอาชีพและรายได้ ซึ่งส่วนใหญ่รับจ้างกรีดยาง
หาของป่า รายได้ต่อวันประมาณ ๒๐๐ บาทต่อคน

๒.๑.๘) ด้านสาธารณสุข

- มีบัตรทองครบทุกคน
- ในการให้กำเนิดบุตรจะมีการทำคลอดเองและไปที่

โรงพยาบาล

- มีการใช้ยาสมุนไพรมากกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบัน
- เมื่อมีประจำเดือนจะใช้กากมะพร้าวห่อด้วยผ้าหรือ

ที่เรียกว่า ซีม้า แทนการใช้ผ้าอนามัย

- มีการคุมกำเนิดโดยการทานยาสมุนไพรขึ้น

(รากไม้)

- กำลังก่อสร้างห้องส้วมส่วนรวม ๑ ห้อง

๒.๑.๙) การเดินทาง

- รถจักรยานยนต์ ๕ คัน
- เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน แจ้งผู้ใหญ่บ้าน
- โดยปกติไม่มีการเดินทางข้ามจังหวัด

๒.๑.๑๐) ด้านสาธารณูปโภค

- มีแผงโซลาร์เซลล์ในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน

แสงอาทิตย์

- มีการใช้น้ำประปาภูเขา
- ต้องการเครื่องกรองน้ำ

๒.๑.๑๑) ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ

- โรงพยาบาลปะเหลียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

บ้านเจ้าพะ ร่วมกันดูแลด้านสาธารณสุขแก่กลุ่มมันนิเขาหัวสูง ตำบลปะเหลียน เช่น การดูแลเรื่องยา
รักษาโรค คนพิการ เป็นต้น

- ผู้ใหญ่บ้าน มีการประสานงานกับกรมป่าไม้ และ

สสส. ในการพัฒนาหมู่บ้านผ่านโครงการสร้างรังผึ้ง

- การไฟฟ้านครศรีธรรมราชมอบแผงโซลาร์เซลล์ให้แก

กลุ่มมันนิเขาหัวสุม ตำบลปะเหลียน

๒.๒) ชนเผ่ามันนิศรีปะเหลียน

ปะเหลียน อำเภอปะเหลียน

๒.๒.๑) สถานที่พักอาศัย คือบ้านควนไม้ดำ หมู่ที่ ๒ ตำบล

๒.๒.๒) จำนวนประชากร

- ประชากรทั้งหมด จำนวน ๒๕ คน
- ประชากรที่ได้แจ้งขึ้นทะเบียนราษฎรแล้ว จำนวน ๔๕ คน

๒.๒.๓) ช่วงอายุ

- แรกเกิด - ๗ ปี จำนวน ๔ คน
- อายุ ๘ - ๑๔ ปี จำนวน ๕ คน
- อายุ ๑๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๖ คน

๒.๒.๔) ไม่มีศาสนา

๒.๒.๕) ผู้นำกลุ่ม นายชัย ศรีปะเหลียน

๒.๒.๖) ข้อมูลเกี่ยวกับงานทะเบียน

- ผู้มีบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน ๔๑ คน
- ผู้มีบัตรประจำตัวผู้พิการ จำนวน ๑ คน
- ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน ๓๓ คน
- ไม่มีผู้ที่ยังไม่แจ้งเกิด
- ได้รับสิทธิเด็กแรกเกิดจากรัฐบาล
- มีการแจ้งตายกับทางอำเภอ เมื่อเสียชีวิตจะนำ

ร่างฝังบนภูเขาสูง ผู้นำกลุ่มมีการประกอบพิธีกรรม

๒.๒.๗) การประกอบอาชีพและรายได้ คือกรีดยาง (ของตัวเอง)และรับจ้างกรีดยาง หาของป่า รายได้ต่อวันประมาณ ๒๐๐ บาทต่อคน

๒.๒.๘) ด้านสาธารณสุข

- มีบัตรทองครบทุกคน
- ในการให้กำเนิดบุตรจะไปโรงพยาบาล
- มีการใช้ยาแผนปัจจุบันมากกว่าการใช้ยาสมุนไพร
- เมื่อมีประจำเดือนจะใช้ผ้าอนามัย และเด็กเล็กมีการใช้

ผ้าอ้อมสำเร็จรูป

- มีการคุมกำเนิด
- มีห้องส้วมส่วนร่วม ๑ ห้อง

๒.๒.๙) การเดินทาง

- มีรถจักรยานยนต์ทุกครัวเรือน

- เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน แจ้งผู้ใหญ่บ้าน
- โดยปกติไม่มีการเดินทางข้ามจังหวัด

๒.๒.๑๐) ด้านสาธารณูปโภค คือไม่มีไฟฟ้าใช้ และใช้น้ำประปา

ภูเขา

๒.๒.๑๑) ด้านการศึกษา

- โรงพยาบาลตำรวจตระเวนชายแดนสันติราษฎร์

ประชาบำรุงจำนวน ๑๓ คน

- ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาของรัฐทุกอย่าง

๒.๒.๑๒) ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ

- โรงพยาบาลปะเหลียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้าน

ลำแกลง ร่วมกันดูแลด้านสาธารณสุขแก่กลุ่มมันนิคลองตง ตำบลปะเหลียน เช่น การดูแลเรื่องยารักษาโรค
คนพิการ เป็นต้น

- พ.ศ. ๒๕๖๑ สำนักงานศูนย์การศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัย จัดโครงการส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือก กิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่าน
เน้นกลุ่มด้อยโอกาส เงาะป่าซาไก ม.๒ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน

- วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๓ สำนักงาน กศน. จังหวัด

ตรัง และกศน.อำเภอทุกอำเภอ จัดโครงการกศน.ส่งความสุขให้น้อง ปันรอยยิ้มให้กับนักเรียนกลุ่มมันนิที่
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสันติราษฎร์ประชาบำรุง

๒.๓) ชนเผ่ามันนิศรีลิพัง

๒.๓.๑) จำนวนประชากร มีจำนวน ๙ ครัวเรือน ๓๗ คน

๒.๓.๒) ช่วงอายุ

- แรกเกิด - ๗ ปี จำนวน ๘ คน
- ๗ ปี - ๑๕ ปี จำนวน ๑๒ คน
- ๑๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๗ คน

๒.๓.๓) ไม่มีศาสนา

๒.๓.๔) ผู้นำกลุ่ม คือนายแมว ศรีลิพัง

๒.๓.๕) ข้อมูลเกี่ยวกับงานทะเบียน

- ผู้มีบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน ๓๔ คน
- ผู้มีบัตรประจำตัวผู้พิการ จำนวน ๑ คน
- ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน ๑๖ คน
- ผู้ที่ไม่ได้แจ้งเกิด จำนวน ๓ คน

๒.๓.๖) การประกอบอาชีพและรายได้ คือกรีดยาง จำนวน ๑๐ คน เป็นเจ้าของสวนประมาณ ๑๕ ไร่ หาของป่า และรับจ้าง รายได้ต่อวัน ๔๐๐ - ๕๐๐ บาทต่อครัวเรือน หรือประมาณ ๒๕๐ บาทต่อคน

๒.๓.๗) ด้านสาธารณสุข

- มีบัตรทองครบทุกคน ยกเว้น ๓ คนที่ยังไม่ได้แจ้งเกิด
- มีการใช้ยาแผนปัจจุบันมากกว่ายาสมุนไพร (อสม.

ดูแลเป็นประจำ)

- ใช้ผ้าอนามัย และไม่มีการคุมกำเนิด

๒.๓.๘) การเดินทาง

- รถยนต์ ๑ คัน
- รถมอเตอร์ไซด์ ๕ คัน
- มีร้านค้าในหมู่บ้านให้ความช่วยเหลือในการเดินทาง

ไปโรงพยาบาล

- หากเกิดเหตุฉุกเฉิน แจ้งผู้ใหญ่
- โดยปกติกลุ่มนี้จะไม่เดินทางออกนอกจังหวัด

๒.๓.๙) ด้านสาธารณูปโภค

- ไม่มีไฟฟ้า ใช้ไฟฉายในการให้แสงสว่างในเวลากลางคืน
- ใช้น้ำประปาภูเขา แต่ไม่สะอาดเพียงพอ เนื่องจาก

ประวัติการท้องเสียจากการดื่มน้ำที่ไม่สะอาด จึงต้องการเครื่องกรองน้ำ

๒.๓.๑๐) ด้านการศึกษา

- โรงเรียนบ้านเขาติง จำนวน ๕ คน
- ได้รับสิทธิพื้นฐานทางการศึกษาของรัฐทุกอย่าง

๒.๓.๑๑) ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ

- วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๓ สำนักงาน กศน. จังหวัด

ตรัง และ กศน. อำเภอทุกอำเภอ จัดโครงการ กศน. ส่งความสุขให้น้อง ปันรอยยิ้มให้กับนักเรียนกลุ่มชาติ
ที่ ร.ร. ตชด สันติราษฎร์ฯ

- องค์การบริหารส่วนตำบลลิพัง สนับสนุนชุดบ่อเลี้ยง

ปลา จำนวน ๒ บ่อ

- องค์การบริหารส่วนตำบลลิพัง โรงพยาบาล

ปะเหลียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลิพัง ร่วมกันดูแลด้านสาธารณสุขแก่ชนเผ่ามณี ตำบลลิพัง
เช่น การดูแลเรื่องยารักษาโรค คนพิการ เป็นต้น

๓) แนวทาง/การดำเนินการดูแลและช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์มณี

ตามที่กรมการปกครองได้มีหนังสือสั่งการที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว.๑๖๗๕๖ ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๓ เรื่อง การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลให้แก่ชนเผ่ามาลี ในการนี้ สำนักทะเบียนอำเภอปะเหลียนได้ถือปฏิบัติ และดำเนินการภายใต้กฎหมายการทะเบียนราษฎร (ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕) โดยกำหนดบ้านเลขที่ระบุ “บ้านกลุ่มซาไก” แล้วเพิ่มชื่อมานิหรือซาไกทั้งกลุ่มเข้าในทะเบียนบ้านดังกล่าว ทั้งนี้ ให้เป็นไปด้วยความ สมัครใจของมานิแต่ละคน นอกจากนี้ หน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๔ ตำบล ปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ผู้รับผิดชอบโครงการส่งเสริมสุขภาวะกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เทือกเขาบรรทัด กำนันตำบลปะเหลียน ปลัดอาวุโสแทนนายอำเภอปะเหลียน เจ้าหน้าที่งานป่าไม้ชำนาญการ สำนักทรัพยากรที่ ๑๒ (กรมป่าไม้) เจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ภาคใต้ ผู้ทรงคุณวุฒิ (สสส.) ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดตรัง ได้ประสานกับชาวมานิจัดกิจกรรมเวทีเสวนาเพื่อหาแนวทางการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิบ้านเขาหัวสุม หมู่ที่ ๑๔ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ในวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสันติราษฎร์ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์ในการลงพื้นที่เพื่อผลักดันการแก้ไข ปัญหาที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการสร้างแหล่งอาหารและอาชีพ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีอำนาจ หน้าที่ในประเด็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในการหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติ พันธุ์มานิบ้านเขาหัวสุม

หมู่บ้านสันติราษฎร์ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๑๔ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีจำนวนครัวเรือนจำนวน ๒๕๐ ครัวเรือน ประชากรประมาณ ๙๐๐ คน ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ สวนยางพารา สวนปาล์ม และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านในพื้นที่ ส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครองในที่ดิน เนื่องจากทับซ้อนกับการประกาศเขตที่ดินของรัฐ เช่น ป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ และยังประสบกับปัญหาราคายางพารา ราคาปาล์ม ตกต่ำ และในพื้นที่หมู่บ้าน ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์มานิบ้านเขาหัวสุม ที่อาศัยอยู่บริเวณที่ลาดชันบนเขาหัวสุม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา บรรทัด มีจำนวน ๑๑ ครอบครัวยุค สมาชิกจำนวน ๓๒ คน มานิกลุ่มนี้มีลักษณะเริ่มปรับตัวตั้งถิ่นฐาน เป็น กลุ่มที่เริ่มปรับตัวในการดำรงชีวิต มีการสร้างที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งไม่ย้ายถิ่น ลักษณะการสร้าง บ้านเรือนแบบชนาเล็กๆ มีวิถีการดำรงชีวิตด้วยการหาของป่าล่าสัตว์ และจะออกมาสัมพันธ์กับกลุ่มคน ภายนอกในชุมชน โดยการนำของป่า ออกมาแลกเปลี่ยนเป็นอาหารหรือเป็นเงินเพื่อนำไปซื้อหาอาหาร ของใช้ส่วนตัวที่จำเป็น บางคนออกมารับจ้างถางป่า รับจ้างกรีดยาง รับจ้างใช้แรงงานทั่วไป เป็นต้น ทั้งนี้จากการสำรวจปัญหาพบว่ามานิกลุ่มนี้ยังขาดความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัย เนื่องจากไม่มี กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอเนื่องจากจำนวนประชากรที่ขยายเพิ่มมากขึ้น เด็กในชุมชน ไม่เข้ารับการศึกษ การดำเนินชีวิตที่ขาดสุขภาวะที่ดี เช่น ใช้น้ำเพื่อบริโภคและอุปโภคจากธรรมชาติ ในชุมชนไม่มีห้องน้ำ การปรุงอาหารและบริโภคอาหารที่ไม่ได้คุณภาพ การขาดอาหารในการบริโภคอย่าง เพียงพอ ทำให้สมาชิกในกลุ่มขาดสารอาหาร เป็นต้น และจากการประชุมคณะทำงานกลุ่มชาติพันธุ์มานิ บ้านเขาหัวสุม ได้มีมติร่วมกันในการผลักดันประเด็นปัญหาเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ประเด็นที่ดินทำกิน ประเด็นที่อยู่อาศัย และประเด็นการสร้างแหล่งอาหารและอาชีพ และจากการปรึกษาหารือของคณะทำงานกลุ่มชาติพันธุ์มานิบ้านเขาหัวสุม เห็นควรมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีอำนาจหน้าที่ในประเด็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีความเห็นร่วมกันในการจัดเวทีเสวนาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ บ้านเขาหัวสุมขึ้น

ซึ่งในการประชุมดังกล่าว สามารถสรุปผลการปฏิบัติงาน ได้ดังนี้

๑. การให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านของกลุ่มมานิ โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันระคับระคองกลุ่มมานิในช่วงเปลี่ยนผ่าน

๒. พิจารณาปัญหาหลักในเรื่องที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการสร้างแหล่งอาหารและอาชีพ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่แปลงตรวจยึดโดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร่วมกับฝ่ายปกครองในพื้นที่ จำนวน ๒๐๐ กว่าไร่ และได้ดำเนินการปลูกป่าไปแล้ว ๑๐๔ ไร่ ยังคงเหลืออีกประมาณ ๑๐๐ กว่าไร่ ซึ่งเสนอให้กลุ่มมานิบ้านเขาหัวสุมและมานิบ้านปลายคลองตงได้ใช้ประโยชน์

๓. การให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองร่วมกันในประเทศ ซึ่งปัจจุบันนี้กลุ่มมานิในเขตพื้นที่จังหวัดตรังก็ได้รับบัตรประชาชนแล้ว หากยังมีในส่วนใดที่ยังตกหล่นก็สามารถให้ทางฝ่ายปกครองประสานงานกับทางอำเภอได้ เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องนี้ ซึ่งทางอำเภอพร้อมให้ความร่วมมือด้วยความยินดี

๔. การผลักดันการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการสร้างแหล่งอาหารและอาชีพ ของกลุ่มมานิบ้านเขาหัวสุม ที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรที่ ๑๒ (กรมป่าไม้) โดยจะรับประสานงานตามขั้นตอนต่อไปอย่างเต็มที่

๕. แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย โดยผ่านโครงการบ้านมั่นคงชนบท และโครงการบ้านพอเพียง ที่ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีกระบวนการสนับสนุนงบประมาณโครงการในระดับพื้นที่

๖. บทบาทของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพในการช่วยสนับสนุนความรู้การสร้างกลไกในการทำงานในระดับพื้นที่ และการปรับสภาพแวดล้อมให้พื้นที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

๗. การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาในพื้นที่ การพัฒนากลุ่มองค์กรให้เข้มแข็ง

๔) ผลการแก้ไขปัญหาและสถานะและสิทธิบุคคลให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มานิ

ปัจจุบันสำนักทะเบียนอำเภอปะเหลียน ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิบุคคลให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มานิ โดยเริ่มดำเนินการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๓ และสามารถเพิ่มชื่อได้ครบทุกคนในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยได้จดทะเบียนจัดตั้งชื่อสกุลให้สอดคล้องกับถิ่นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มานิแต่ละกลุ่ม จึงทำให้บุคคลกลุ่มนี้ได้รับสิทธิและบริการพื้นฐานจาก

ภาครัฐในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยโดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน เช่น สิทธิการรักษาพยาบาล เงินสวัสดิการผู้สูงอายุและผู้พิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

จากการจัดทำทะเบียนประวัติราษฎร พบมานิติอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอปะเหลียน จำนวน ๓ กลุ่ม จำนวนประชากร รวม ๑๑๑ คน ดังนี้

๑. กลุ่มศรีปะเหลียน อาศัยอยู่บริเวณบ้านคลองตง บ้านเลขที่ ๔๑๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลปะเหลียน จำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน ๔๕ คน

๒. กลุ่มศรีสันติราษฎร์ อาศัยอยู่บ้านเขาหัวสุม บ้านเลขที่ ๒๒๒ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลปะเหลียน จำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน ๒๙ คน

๓. กลุ่มศรีลิพัง อาศัยอยู่บริเวณบ้านท่าเขา บ้านเลขที่ ๑๙๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลลิพัง จำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน ๓๗ คน

อย่างไรก็ดี ยังคงพบปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานบางประการ อาทิ

- การเดินทางพบกลุ่มมานิติหรือซาไก ซึ่งอาศัยอยู่ในป่าลึก ต้องอาศัยการเดินทางเท้า

- ข้อจำกัดด้านการสื่อสาร เพราะนอกจากภาษาของกลุ่มแล้ว การใช้ภาษาไทยยังไม่คล่องนัก แต่สามารถสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้ด้วยภาษาไทยท้องถิ่น (ปักซีใต้)

- ไม่สามารถปรับปรุงข้อมูลทางการทะเบียนให้เป็นคนปัจจุบัน ในทันทีที่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องความสำคัญของการได้มาซึ่งสถานะทางทะเบียน และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ การประสานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มานิติจากจังหวัด

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิติที่ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน คณะกรรมการจึงได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการประสานขอข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิติ จากจังหวัดตรัง จังหวัดสตูล จังหวัดพัทลุง จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลา เพื่อประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมการ ซึ่งประกอบไปด้วย

- ๑) ที่ตั้ง/ชื่อกลุ่ม
- ๒) จำนวน โดยแบ่งเป็นเพศชายและหญิง
- ๓) รูปแบบ/แนวทางในการดำเนินชีวิต
- ๔) ปัญหาที่พบในพื้นที่
- ๕) ข้อเสนอแนะ

ทั้งนี้ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
๑. ตรัง	อำเภอปะเหลียน ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม				- ประกอบ อาชีพด้วยการ รับจ้างทั่วไป เช่น กรีดยาง - ทั้งสามกลุ่มมี ลักษณะการอยู่ อาศัยและตั้งถิ่น ฐานแบบถาวร	- งบประมาณไม่ เพียงพอ - ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ - ยังไม่มี หน่วยงานลง พื้นที่เข้ามาให้ ความรู้แก่กลุ่ม ชาติพันธุ์มานิ เพื่อส่งเสริม อาชีพด้าน การเกษตรอย่าง จริงจังและ ต่อเนื่อง	
	- กลุ่มคลองดาง	๒๔	๒๑	๔๕			
	- กลุ่มเขาหัวสุม	๑๔	๑๕	๒๙			
	- กลุ่มท่าเขา	๑๘	๒๓	๔๑			
	รวม	๕๖	๕๙	๑๑๕			
๒. พัทลุง	- อำเภอป่าบอน	๑๔	๑๗	๓๑	มีรูปแบบการ ดำเนินชีวิตแบบ เคลื่อนย้ายที่อยู่ อาศัย หาของ ป่าล่าสัตว์ และ แบบกึ่งสังคม ชุมชน โดยได้ จัดทำบัตร สวัสดิการแห่ง รัฐแล้ว จำนวน ๑๔ คน	๑. ความ สมบูรณ์ของ ธรรมชาติ แหล่ง อาหารของป่า ลดลง การดำรง ชีพแบบดั้งเดิม ยากลำบากขึ้น ปัจจุบันดำรงชีพ แบบกึ่งสังคม ชุมชนมากขึ้น และจำเป็นต้อง จัดหาถิ่นฐานที่ ถาวรต่อไป ๒. มีความ เปราะบางด้าน	ควรดำเนินการ จัดหาที่ดิน ทำกิน และที่อยู่อาศัย ที่ถาวร

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
						สุขภาพอนามัย ไม่มีภูมิคุ้มกัน โรคต่าง ๆ เมื่อ สัมผัสกับสังคม ภายนอกมักติด เชื้อและ แพร่ระบาด ภายในกลุ่ม อย่างรวดเร็ว จึงต้องกำกับ ดูแลเข้มข้น	
	- อำเภอองครักษ์	๑๔	๑๖	๓๐	มีรูปแบบการ ดำเนินชีวิตเป็น กลุ่มอพยพ เคลื่อนย้ายที่อยู่ อาศัย หาของ ป่า-ล่าสัตว์แบบ ดั้งเดิม	มีการนำไป แสดงโชว์ ทำให้ การดำรงชีวิต และวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เปลี่ยนไป	- อำเภออง ครักษ์
	รวม	๒๘	๓๓	๖๑			
๓. สตูล	- อำเภอละงู	๒๘	๒๘	๕๖	- รูปแบบการ ดำเนินชีวิตใน ๓ ลักษณะ ได้แก่ กลุ่ม อพยพ เคลื่อนย้ายที่อยู่ อาศัย หาของ ป่า-ล่าสัตว์แบบ ดั้งเดิม กลุ่มกึ่งสังคม ชุมชน และกลุ่ม ตั้งถิ่นฐานถาวร - ประกอบ อาชีพด้วยการ	๑.เป็นชุมชนที่ ผู้คนสามารถ เข้าถึงได้ง่ายๆ ทำให้เสี่ยงต่อ สุขภาพ และ ความมั่นคงของ ชีวิตชาวมานี ๒.ปัญหาเรื่อง การขาดแคลน น้ำเพื่อใช้ในการ อุปโภคบริโภค และไม่มีถังเก็บ น้ำสำรองไว้ใช้	ต้องการศูนย์ เรียนรู้ไว้เพื่อ บริการ นักท่องเที่ยว โดยแยกเป็น พื้นที่สัดส่วน ระหว่างที่พัก อาศัยของชาว มานีกับศูนย์ เรียนรู้บริการ นักท่องเที่ยว โดยต้องมีการ วางแผนและ กำหนด

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
					หาของป่ากิน และรับจ้าง ทั่วไปจากคนในชุมชน มีที่อยู่อาศัยถาวร แต่สภาพบ้านเรือนมีลักษณะเป็นกระท่อมเพื่ออยู่อาศัยแต่ไม่คงทนถาวร	๓.ไม่มีการส่งเสริมอาชีพที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์มานิต้องการเรียนรู้เรื่องการทำเกษตรตามพื้นที่ของชาวมานิ ๔.ยังไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง เช่น โครงการสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐบาล	ผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการศูนย์ฯ
	-อำเภอทุ่งหว้า ประกอบด้วย ๑.กลุ่มเผ่าซา และ ๒.กลุ่มชองจับ	๑๒	๑๕	๒๗	๑.กลุ่มเผ่าซา มีจำนวนสมาชิก ๒๑ คน อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๙๑๐๖ หมู่ที่ ๙ ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ดำเนินชีวิตลักษณะเป็นกลุ่มอพยพ เคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม แม้ว่าจะมีที่อยู่อาศัยถาวรแล้วก็ตาม	๑. กลุ่มชาติพันธุ์มานิที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอทุ่งหว้า (กลุ่มเผ่าซา) ยังคงวิถีในการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมคือ เคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม แม้ว่าจะมีที่อยู่อาศัยถาวรแล้วก็ตาม	เห็นควรดำเนินการให้ความช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์มานิ อำเภอทุ่งหว้า ในด้านสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ยังไม่ครบถ้วนในทุกด้าน

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
					<p>ป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม</p> <p>๒. กลุ่มช่องงับ มีจำนวนสมาชิก ๖ คน อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๖๐/๒ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลทุ่งหว้าอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ดำเนินชีวิต ลักษณะเป็นกลุ่มกึ่งสังคมชุมชน</p>	<p>๒. กลุ่มชาติพันธุ์มานิที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอทุ่งหว้า (กลุ่มช่องงับ) ใช้วิธีการดำเนินชีวิตลักษณะกลุ่มกึ่งสังคมชุมชน สามารถปรับตัวได้</p> <p>๓.ด้านภาษาสามารถสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิอำเภอทุ่งหว้าได้บ้าง</p> <p>๔.ขาดการรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่ตนพึงได้จากรัฐ</p>	
	-อำเภอมะนัง	๑๒	๒๔	๓๖	<p>ดำรงชีวิตในลักษณะเป็นกลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม จำนวน ๑๐ คริวเรือน มีสมาชิกในคริวเรือนรวม ๒๘ คน อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๒๙๒ หมู่ที่ ๙ ตำบลปาล์ม</p>		

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
					พัฒนา อำเภอ มะนัง จังหวัด สตูล		
	รวม	๕๒	๖๗	๑๑๙			
๔. สงขลา *สปสช. สำรวจ ข้อมูล โดย ใช้วิธีนับ โดยตั้งจาก ฐาน นามสกุล และ เชื่อมโยง กับ มานิใน พื้นที่	- อำเภอรัตภูมิ			๒๑	รูปแบบการ ดำเนินชีวิตเป็น แบบดั้งเดิม/ กลุ่มมานิรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ รับจ้างเป็นช่าง เชื่อม/มี ๒-๓ ครอบครัวที่ย้าย ถิ่นฐานไปอยู่ อ.ทุ่งนุ้ย จ.สตูล	มานิรุ่นเก่าอาศัย อยู่บริเวณน้ำตก บริพัตร ส่วน ใหญ่เป็น ผู้สูงอายุซึ่ง ประสบปัญหา เรื่องอาหาร สภาพแวดล้อม สุขอนามัย/มานิ รุ่นลูกต้องกลับไป เยี่ยมมานิรุ่นเก่า	๔. สงขลา *สปสช. สำรวจข้อมูล โดยใช้วิธีนับ โดยตั้งจาก ฐานนามสกุล และเชื่อมโยง กับ มานิในพื้นที่
	- อำเภอนาทวี			๑	ข้อมูลไม่ชัดเจน	- อำเภอนาทวี	
	- อำเภอ หาดใหญ่			๔	ข้อมูลไม่ชัดเจน	ปัญหาสถานะ ทางทะเบียน ราษฎร โดย พมจ.สงขลา ได้ให้ความ ช่วยเหลือแล้ว ๑ ครอบครัว เพื่อให้มีสถานะ ทางทะเบียน ราษฎร (เดิมมี ชาวซาไก อาศัย อยู่ที่ ต.บ้านแห อ.ธารโต จ. ยะลา แต่ เนื่องจาก	

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
						สถานการณ์ ความไม่สงบ จึง อพยพมาอยู่ที่ อำเภอหาดใหญ่ ทั้งครอบครัว เมื่อปี ๒๕๔๘)	
	รวม			๒๖			
๕. ยะลา	- หมู่บ้านจุฬา ภรณ์พัฒนา ๙ ตำบลแม่หวาด อำเภอธารโต	๒๐	๓๐	๕๐	รูปแบบการ ดำเนินชีวิตเป็น กลุ่มอพยพ เคลื่อนย้ายที่อยู่ อาศัย หาของ ป่า - ล่าสัตว์ แบบดั้งเดิม	กลุ่มชาติพันธุ์ มานิไม่ได้อาศัย อยู่เป็นหลัก แหล่งอย่างถาวร แต่จะอาศัยอยู่ ในป่ารอบข้าง ชุมชน (บริเวณ ป่าบาลาฮาลา) โดยจะอพยพที่ อยู่ไปเรื่อย	๑. ต้องการ เครื่องอุปโภค บริโภคและ เครื่องนุ่งห่ม ๒. ต้องการใช้ ชีวิตแบบ ดั้งเดิมอยู่ใน ป่าและรับจ้าง ทำงาน ชั่วคราวเพื่อ นำเงินไปซื้อ เครื่องอุปโภค บริโภค
	- บ้านนากอ ตำบลอัยเยอร์ เวงอำเภอเบตง	๓๒	๒๔	๕๖	รูปแบบการ ดำเนินชีวิตเป็น กลุ่มตั้งถิ่นฐาน ถาวร	- ปัญหาเรื่อง ภาษาและการ สื่อสารกับ เจ้าหน้าที่และ ขาดสัญญาณ โทรศัพท์เพื่อ ติดต่อสื่อสารกัน - ขาด การศึกษา/ ทักษะการ ประกอบอาชีพ - การเดินทาง ยากลำบาก	- เห็นควรมี หน่วยงาน ภาครัฐเข้าไป พัฒนา คุณภาพชีวิต ให้กลุ่มชาติ พันธุ์ โอรัง อัสลี ให้ ครบทุกด้าน

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
						- ขาดที่ดินทำกินและการส่งเสริมฝึกสอนอาชีพในการดำรงชีพที่สอดคล้องกับปัจจุบัน	
	รวม	๕๒	๕๔	๑๐๖			
๖. นราธิวาส	- อำเภอจะแนะซึ่งประกอบไปด้วย ๓ กลุ่ม ได้แก่ โอริงฮัสลี ไอร์กาเวาะห์ ตรงเคาะปากู และบียิส	๕๗	๕๖	๑๑๓	- รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบตั้งถิ่นฐานถาวร - ประกอบอาชีพด้วยการรับจ้างถางป่ากรีดยาง ทำสวนหาของป่า	๑.พื้นที่ห่างไกลชุมชนอยู่ในหุบเขา เนินเขา ๒.เข้าไปในพื้นที่ได้ยาก	๑.ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับเจ้าหน้าที่ในการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ ๒.ควรจัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ในการเข้าพื้นที่ช่วยเหลือชาวมานี
	-อำเภอศรีสาคร	๒๐	๑๒	๓๒	- รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบกลุ่มกึ่งสังคมชุมชน - ประกอบอาชีพด้วยการทำสมุนไพรรเพื่อ	๑.ไม่มีอาชีพที่สามารถเลี้ยงชีพได้ยั่งยืนและถาวร ๒.ไม่มีที่ดินทำกิน	ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับประกอบอาชีพ เช่น การปลูกพืชผักเลี้ยงสัตว์ และ

จังหวัด	ที่ตั้ง/กลุ่ม	จำนวน			การดำเนินชีวิต	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
		หญิง	ชาย	รวม			
					จำหน่าย และ รับจ้างทั่วไป		การทำ สมุนไพรร ทั้งนี้ เพื่อให้ มานิสามารถ สร้างรายได้ อย่างยั่งยืน
	รวม	๗๗	๖๘	๑๔๕			

๓.๔ การรับฟังข้อมูลจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

เมื่อวันพุธที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม คณะกรรมการ (สว.) หมายเลข ๔๑๐ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา (เกียกกาย) ได้เชิญผู้แทนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เข้าร่วมประชุม เพื่อให้ข้อมูลสถานการณ์กลุ่มชาติพันธุ์มานิในประเทศไทย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์โดยตรง ซึ่งมีผู้แทนหน่วยงานเข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

- ๑) ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- ๒) นางสาวสุตารัตน์ ศรีอุบล นักวิชาการ
- ๓) นางสาวนิชาภา อินทะอุต นักวิชาการ
- ๔) นางสาวสุรียา บุญธรรม เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

ซึ่งผู้แทนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในประเทศไทย สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. มานิ คือใคร

“มานิ” “มันนิ” หรือ “มานิค” มีความหมายว่า คน เป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ใช้เรียกตนเอง ในขณะที่ชื่อที่ผู้อื่นเรียกมีหลากหลายแตกต่างกันออกไป อาทิ โอริงอัสลี เนกรีโต เซมัง ซาไก ซอง มอส ตอนกา เจาะ เจาะปา คนัง เป็นต้น

“มานิ” มีชื่อเรียกที่คนทั่วไปมักจะรู้จักในนามของ “เงาะป่า” หรือ “ซาไก” เนื่องจากมีลักษณะทางกายภาพที่มีผิวคล้ำ ผมหยิก ในการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์มักประสบกับปัญหาในการนิยาม เนื่องจากในมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ พวกเขาไม่ได้สนใจเรียกตนเองแบบที่นักวิชาการและสังคมภายนอกเรียก เช่น ชื่อเรียก “ซาไก” ที่สื่อความหมายผิดเพี้ยนจากเดิมที่หมายถึง คนแข็งแรงกลายมามีความหมายว่า “ทาส” ซึ่งเป็นคำที่คนภายนอกใช้เรียกและกดทับทำให้ชาวมานิกลายเป็นคนชั้นล่างสุดของประเทศหรือคนชายขอบ หรือแม้กระทั่งชื่อเรียกจากคำว่า “เงาะป่า” ที่หมายถึง ผลไม้ชนิดหนึ่ง ถือเป็นคำเรียกหนึ่งที่ลดทอนความเป็นมนุษย์ให้กลายเป็นเพียงผลไม้ ความเป็นมาของของคำว่า

“ซาไก” ในบริบทของการเมืองระหว่างประเทศ เกิดขึ้นในช่วงก่อนอาณานิคม ชื่อที่เรียกว่า “ซาไก” ที่ใช้ในการใช้เรียกกลุ่มชนเดิม ในภาษามลายู หมายถึง คนกระปรีกระเปร่า คนแข็งแรง มีกำลังมาก จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเข้าสู่ยุคอาณานิคม “ซาไก” กลับเป็นชื่อที่เลวร้ายที่สุดในบริบทสังคมมาเลเซีย เนื่องจากมีการจับพวกเขามาเป็นทาส ชื่อดังกล่าวจึงมีนัยยะความหมายของการเป็น “ทาส” “คนป่า” “คนเถื่อน” ดังนั้น ชื่อเรียก “ซาไก” “เงาะ” “เงาะป่า” จึงเป็นชื่อเรียกที่สะท้อนถึงอคติทางชาติพันธุ์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ มานีไม่ชื่นชอบที่ถูกเรียกมากนัก เนื่องจากจากคำดังกล่าวมีนัยยะถึงการลดทอนความเป็นมนุษย์และการดูถูก ดูแคลน

๒. วิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานี

“มานี” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหนึ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรมแบบหาของป่าล่าสัตว์” (Hunting Gathering) ซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้ายในประเทศไทยที่ยังคงลักษณะเฉพาะ คือ การเก็บหาพืชพรรณธรรมชาติในการอุปโภคบริโภค ล่าสัตว์ด้วยกระบอกไม้ซางและลูกดอกอาบยาพิษ ไม่มีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือเก็บกักตุนอาหาร เคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยไปตามความสมบูรณ์และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสื่อมโทรมลง ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานีบางกลุ่มมีการสร้างความสัมพันธ์กับคนพื้นราบเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารมากยิ่งขึ้น วิถีชีวิตของชาวมานีจึงมีความผสมผสานระหว่างการทำอาหารตามธรรมชาติและ การซื้อขายอาหารจากภายนอก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานีในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันตามเงื่อนไขของบริบทแวดล้อม อาทิ กลุ่มที่อาศัยในแถบเทือกเขาบรรทัด ภูมิกลุ่มจังหวัดสตูล ค่อนข้างมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน แหล่งท่องเที่ยว การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์ของกลุ่มมีความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มชาวบ้านและผู้นำ รวมถึงเจ้าของธุรกิจรีสอร์ท มีการตั้งทับไม้ห่างไกลจากพื้นที่จากชุมชน และมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ตามคนพื้นราบมากขึ้น ส่วนกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพัทลุง ค่อนข้างมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านที่ทำสวนยางพารา ประกอบอาชีพรับจ้างเก็บหมาก ส่วนใหญ่จะนำของป่า โดยเฉพาะสมุนไพรมาแลกกับอาหาร และยังคงอาศัยอยู่ในป่าลึก ในส่วนของชาวมานีที่อาศัยในเขตจังหวัดตรัง เป็นกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานถาวรและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาทำสวนยางพาราและรับจ้าง มีความรู้ ได้รับการศึกษามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะได้มีการแต่งงานกับ “ฮามิ” หรือ “คนนอก” และเป็นกลุ่มที่มีบัตรประชาชนและได้รับสิทธิต่าง ๆ มากขึ้น ส่วนชาวโอรังอัสลีในจังหวัดยะลา และนราธิวาส ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีการตั้งถิ่นฐานกึ่งถาวร มีการติดต่อรับจ้างเป็นแรงงานกับคนพื้นราบ บางกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานแบบถาวร และยังมีบางกลุ่มที่ยังคงอพยพเคลื่อนย้าย ไม่ติดต่อกับบุคคลภายนอกมากนัก กลุ่มเหล่านี้จึงมักตรวจสอบและไม่สามารถระบุจำนวนประชากรได้แน่ชัด

๓. การกระจายตัวและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์มานี

“มานี” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณเทือกเขาบรรทัด พื้นที่ดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็น “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด” ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา มีประชากรโดยประมาณ ๓๐๐ คน ส่วนชาวมานีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดยะลา และนราธิวาส ในพื้นที่ป่าของเทือกเขาสันกาลาศีรี บนคาบสมุทรมลายูหรือแหลมมลายู (Malay Peninsula)

จำนวนโดยประมาณ ๔๓๙ คน ชาวมานิในจังหวัดยะลาส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณป่าฮาลาและรอบเขื่อนบางลางในเขตอุทยานแห่งชาติบางลาง กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ของอำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตง ส่วนชาวมานิในจังหวัดนราธิวาส อาศัยอยู่ในพื้นที่ของอำเภอศรีสาคร อำเภอจะนะ และอำเภอสุคีริน ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกับป่าฮาลาบาลาในแนวทิวเขาสันกาลาคีรี

การกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในประเทศไทย มีจำนวนประชากรโดยประมาณ ๘๑๗ คน ดังนี้

- ๑) จังหวัดตรัง จำนวน ๗๕ คน
- ๒) จังหวัดพัทลุง จำนวน ๑๑๖ คน
- ๓) จังหวัดสงขลา จำนวน ๒๖ คน
- ๔) จังหวัดสตูล จำนวน ๑๙๔ คน
- ๕) จังหวัดยะลา จำนวน ๒๗๑ คน
- ๖) จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๑๓๕ คน

กลุ่มชาติพันธุ์มานิในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มตามรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะแบ่งการตั้งถิ่นฐานออกเป็นสามรูปแบบหลักแต่ในวิถีชีวิตของชาวมานิอาจมีความเคลื่อนไหวของการตั้งถิ่นฐานที่มีความผสมผสานและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท การแบ่งรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชาวมานิจึงไม่สามารถแบ่งแยกได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ดังนี้

๑) กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยของป่าล่าสัตว์แบบดั้งเดิม หรือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในป่าลึก เป็นกลุ่มที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนภายนอกมากนัก ยังคงกินมันเป็นหลัก ใช้ยาสมุนไพร เคลื่อนย้ายตามปกติ เนื่องจากอาศัยอยู่ในป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นกลุ่มที่ไม่มีสนใจเรื่องบัตรประชาชนและการได้รับบริการจากรัฐ กลุ่มดังกล่าวยังคงดำรงชีพเหมือนบรรพบุรุษ การสร้างเพิงขนาดเล็ก เป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวด้วยพืชตระกูลปาล์ม อาหารหลักคือ หัวมันประเภทและใช้ลูกดอกอาบยาพิษเพื่อการล่าสัตว์เล็กมาเป็นอาหาร มีการเคลื่อนย้ายถิ่นหาอาหารบริเวณใกล้ที่พัก เมื่อสมาชิกในกลุ่มเสียชีวิต กลุ่มนี้จะเร่ร่อนหากินในเขตป่าที่อุดมสมบูรณ์ ใกล้แหล่งน้ำ ได้แก่

๑. กลุ่มเฒ่าแซม บ้านภูผาเพชร อ.มะนัง จ.สตูล
๒. กลุ่มเฒ่าซา บ้านราวปลา อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล
๓. กลุ่มเฒ่าเปียว บ้านทับทุ่ง อ.ละงู จ.สตูล
๔. กลุ่มเฒ่าเฉด บ้านทับทุ่ง ต.น้ำผุด อ.ละงู จ.สตูล
๕. กลุ่มพ่อแก่ บ้านเขาสอยดาว อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
๖. กลุ่มเฒ่าแดง คลองทรายขาว อ.กงหรา จ.พัทลุง
๗. กลุ่มโต๊ะโม๊ะ อ.สุคีริน จ.นราธิวาส

๒) กลุ่มตั้งถิ่นฐานกึ่งถาวร (กึ่งสังคมชุมชน) ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อาศัยในพื้นที่ริมชายป่าเศรษฐกิจที่เป็นแนวกันชนระหว่างพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจของคนพื้นถิ่นกับขอบเขตป่าไม้ของรัฐ

ชาวมานิกลุ่มดังกล่าวมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณชายป่าเพื่อให้มีความสะดวกต่อการเดินทางไปกลับเพื่อเป็น
แรงงานรับจ้างคนพื้นราบ กลุ่มชาติพันธุ์มานิกที่มีการตั้งถิ่นฐานกึ่งถาวร ได้แก่

๑. กลุ่มเฒ่าแซ ภูผาเพชร ต.ป่าลุ่มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
๒. กลุ่มเฒ่าไข่ บ้านเจ้าพะ ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ.ตรัง
๓. กลุ่มเฒ่าควน บ้านโล๊ะหาร ต.ทุ่งนารี อ.ป่าบอน จ.พัทลุง
๔. กลุ่มนายเสื่อ น้ำตกบริพัทธ์ อ.รัตภูมิ จ. สงขลา
๕. กลุ่มเฒ่าไข่ บ้านทับทู่ (หลังรีส์ออร์ทปานิง) ต. น้ำผุด อ.ละงู จ.สตูล
๖. กลุ่มเฒ่าแซ บ้านภูผาเพชร ต.ป่าลุ่มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล
๗. กลุ่มเฒ่าระ บ้านควนไม้ดำ ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ. ตรัง
๘. กลุ่มเฒ่าไข่ บ้านเจ้าพะ ต. ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ.ตรัง
๙. กลุ่มไอร์โซ ต.ช้างเผือก อ.จะนะ จ.นราธิวาส
๑๐. กลุ่มไอร์กาเวาะ ต.ช้างเผือก อ.จะนะ จ.นราธิวาส
๑๑. กลุ่มมะแซ (ผัดพริก) อ.บันนังสตา อ.ศรีสาคร จ.ยะลา และ

จ.นราธิวาส

๑๒. กลุ่มไอร์ซื่อระ ต.ช้างเผือก อ.จะนะ จ.นราธิวาส
๑๓. กลุ่มซี (ผู้ใหญ่) ต.อัยเยอร์เวง อ.เบตง จ.ยะลา
๑๔. กลุ่มเต็ง ต.อัยเยอร์เวง อ.เบตง จ.ยะลา
๑๕. กลุ่มตึก ต. เขื่อนบางลาง อ.บันนังสตา จ.ยะลา
๑๖. กลุ่มจำปาตะ พื้นที่เกาะทนาย
๑๗. กลุ่มเจ้าพะ (กลุ่มเฒ่าไข่) ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ.ตรัง
๑๘. กลุ่มปีแซ-นากอ ต.แม่หวาด อ.ธารโต จ.ยะลา
๑๙. กลุ่มควนไม้ดำ ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ.ตรัง

๓) **กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร** ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีบัตรประจำตัวประชาชน มีการ
รับจ้างทำสวน บางพื้นที่มีสวนเป็นของตนเอง แต่อยู่ในที่ดินของรัฐ ชาวมานิกลุ่มนี้จะเปลี่ยนแปลงวิถี
การล่าสัตว์ ลดน้อยลง มีการยึดหลักการสร้างรายได้ที่คล้ายคลึงกับคนทั่วไปในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์มานิก
ที่มีการตั้งถิ่นฐานถาวร ได้แก่

๑. กลุ่มบ้านคลองตง ต.ปะเหลียน จ.ตรัง
๒. กลุ่มโอะ๊ะ ต.แม่หวาด อ.ธารโต จ.ยะลา
๓. กลุ่มเฒ่าชัย บ้านควนไม้ดำ ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ.ตรัง
๔. กลุ่มเฒ่าโอะ๊ะ บ้านเขาน้ำเต้า ต.ลิพัง อ.ปะเหลียน จ.ตรัง
๕. กลุ่มเฒ่าเนน บ้านทับทู่ ต. น้ำผุด อ.ละงู จ.สตูล
๖. กลุ่มนางรวย บ้านช่องไทร ต.นาทอน อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล

๗. กลุ่มกาเตาะปาฏู ต.ข้างเผือก อ.จะนะ จ.นราธิวาส
๘. กลุ่มบ้านทับทึง รีสอร์ททับทึงทอง ต.น้ำมุด อ.ละงู จ.สตูล
๙. กลุ่มหมู่บ้านซาโก บ้านแห่ ต.บ้านแห่ อ.ธำมรงค์ จ.ยะลา
๑๐. กลุ่มหมู่บ้านจุฬารักษ์ ๑๐ ต.อัยเยอร์เวง อ.เบตง จ.ยะลา
๑๑. กลุ่มอัยเยอร์ควีน ต.อัยเยอร์เวง อ.เบตง จ.ยะลา
๑๒. กลุ่มท่าเขา ต.ลิพัง อ.ปะเหลียน จ.ตรัง
๑๓. กลุ่มคลองตง ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ. ตรัง
๑๔. บ้านจุฬารักษ์หมู่ ๑๐ ต. อัยเยอร์เวง อ.เบตง จ.ยะลา

๔. สถานการณ์ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ได้แก่ ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์และปัญหาการเข้าถึงสิทธิ

๕. แนวทางปฏิบัติและการแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์มานิ ประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลข้อมูลประชากร วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์มานิ การศึกษาทำความเข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มานิ และการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

ต่อมาที่ประชุมได้สอบถามและแสดงความคิดเห็น ดังนี้

๑. เห็นด้วยกับข้อเสนอให้มีการสำรวจข้อมูลประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ เพื่อให้ชาวมานิสามารถเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐได้ โดยต้องไม่ไปทำลายวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมและอัตลักษณ์ของชาวมานิด้วย

๒. ชาวมานิมีวิถีในการคัดเลือกผู้นำของแต่ละกลุ่มอย่างไร และในกลุ่มมานิมีบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศหรือไม่ และมีการดำรงชีวิตอย่างไร

๓. ชาวมานิดั้งเดิมอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่ใด และที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินมีโฉนดหรือไม่ อย่างไร

๔. การให้การดูแลชาวมานิด้านสาธารณสุขเป็นอย่างไร

๕. ปัจจุบันมีชาวมานิที่เข้าสู่ระบบการศึกษาจำนวนเท่าใด

๖. เมื่อพิจารณาสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เป็นปัญหาหลักและเป็นเรื่องละเอียดอ่อนคือ ปัญหาด้านการศึกษา และการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ทำอย่างไรให้ชาวมานิได้รับการคุ้มครองและส่งเสริม โดยที่ยังสามารถดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี

๗. ศูนย์ฯ รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาการเข้าถึงสิทธิ เช่น ด้านสิทธิการเป็นพลเมือง การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน จากแหล่งข้อมูลใด

๘. เนื่องด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก และมีสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ฉะนั้น ในการพิจารณาศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงต้องแบ่งแยกแต่ละกลุ่มให้ชัดเจน และต้องพิจารณาอย่างละเอียดอ่อนด้วย

ผู้แทนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้ชี้แจงและแสดงความเห็น ดังนี้

๑. หากจะพิจารณาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวมานี สามารถพิจารณาได้ ๒ ด้าน ด้านหนึ่งได้ถูกสังคมสมัยใหม่คุกคามไปบางส่วนแล้ว เช่น อาหาร แต่ในอีกด้านหนึ่งสังคมสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าในเรื่องของภูมิปัญญาเกี่ยวกับยาของชาวมานีอยู่ ทางศูนย์ฯ ได้ส่งเสริมให้นักวิจัยทำการศึกษาวิจัยข้อมูลวิถีชีวิตวัฒนธรรมภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์มานี ไว้อย่างเป็นระบบ ปัญหาการหาสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับการอนุรักษ์ก็เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญโดยเน้นกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนมากกว่า เนื่องจากในปัจจุบันชาวมานีได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อและสังคมภายนอกมากขึ้น และอยากมีชีวิตที่สุขสบายแบบคนพื้นราบเช่นกัน ประกอบกับชาวมานีมักถูกล้อเลียนและดูถูกจากคนพื้นราบ ทำให้ชาวมานีไม่ยอมรับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไว้ ดังนั้น สังคมรอบข้างอาจต้องช่วยประคับประคองไปด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม สุดท้ายแล้วชาวมานีจะต้องเป็นคนเลือกเองว่าจะอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมเรื่องใดไว้

๒. การคัดเลือกผู้นำกลุ่ม จะเลือกจากความอาวุโสหรือจากความสามารถ เช่น มีความสามารถด้านภาษาไทยได้และภาษามลายู เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับคนพื้นราบในการนำสินค้าหรือของป่ามาจำหน่าย สำหรับประเด็นบุคคลมีความหลากหลายทางเพศ ยังไม่มีการศึกษาข้อมูลเรื่องนี้ แต่มีงานวิจัยในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอยู่ โดยจะถือเป็นผู้มีอำนาจพิเศษ

๓. ด้านการศึกษา ชาวมานีที่ได้รับบัตรประชาชนหรือมีสิทธิการเป็นพลเมือง จะต้องเข้าสู่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สะท้อนปัญหาว่า การส่งบุตรเข้าสู่ระบบการศึกษา เด็กชาวมานีมักถูกล้อเลียนและกลั่นแกล้งจากคนพื้นราบ ทำให้รู้สึกอับอาย และไม่ยอมเข้าสู่ระบบโรงเรียนร่วมกับคนพื้นราบ ซึ่งเมื่อพวกเขากลับสู่สังคมชาวมานีทำให้ไม่ได้รับการยอมรับ รวมถึงการถูกเลือกในการแต่งงานที่จะมีน้อยลง เนื่องจากหญิงสาวชาวมานีไม่ชื่นชอบบุคคลที่ไม่สามารถหาอาหารได้ การพัฒนาระบบการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงความสอดคล้องของวิถีชีวิตของชาวมานี โดยเฉพาะเรื่องการนับเลข เพื่อให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนพื้นราบ

๔. ชาวมานีดั้งเดิมอยู่ในพื้นที่ประเทศไทยมาตั้งแต่แรก อาจมีการอพยพข้ามจังหวัดบางส่วน แต่ไม่มีสิทธิในที่ดินทำกิน และไม่ได้รับโฉนดที่ดิน เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวมานีมีการอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยตลอดเวลา ชาวมานีมีการเรียกร้องเพียงพื้นที่อยู่อาศัยในป่า และความปลอดภัยในการอยู่อาศัยในป่าเท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันมีการปล่อยสารพิษสารเคมีเข้ามาในป่า มีการคุกคามแหล่งอาหารมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ชาวมานีบางกลุ่มที่เริ่มตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง และสามารถเจรจากับหน่วยงานราชการที่ดูแลพื้นที่นั้นได้ จะได้รับการผ่อนผันให้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ ส่งผลให้ได้รับสวัสดิการของรัฐมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

๕. การให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขแก่ชาวมานี พบว่า หน่วยงานในพื้นที่มีความพยายามในการทำงานเชิงรุก เช่น ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙ มีทีมเจ้าหน้าที่

สาธารณสุขเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับโรคดังกล่าว ชาวมานิจะออกมาใช้บริการด้านสาธารณสุขที่สถานพยาบาลต่อเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินเท่านั้น

๖. ปัจจุบันชาวมานิที่เข้ามารับการศึกษามัธยมศึกษาในโรงเรียนมีจำนวนประมาณไม่เกิน ๕๐ คน (จากชาวมานิทั้งหมด ๘๐๐ กว่าคน) เนื่องจากประสบปัญหาด้านการเดินทางที่ค่อนข้างยากลำบาก และระบบการศึกษาที่แตกต่างกับวิถีชีวิตของชาวมานิ ซึ่งปัญหาทางการศึกษาถือเป็นปัญหาใหญ่ ที่จะต้องมีการออกแบบการศึกษาในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชาวมานิและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงภายนอกด้วย ปัจจุบันมีองค์กรภาคเอกชน (NGOs) ในท้องถิ่นเข้าไปดูแลและสร้างแบบเรียนสำหรับพวกเขาได้

๗. ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาจากเอกสารของศูนย์ฯ มาจากการร่วมงานชาติพันธุ์ชาวเล และงานวันชนเผ่าพื้นเมือง ที่ชาวมานิเป็นคนเสนอมา เรื่องการเข้าถึงสิทธิพลเมืองจะเชื่อมกับระบบสวัสดิการของรัฐ

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การพิจารณาศึกษาเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณี (ชาไก)”

ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา รวมทั้งรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติ และข้อกฎหมายจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการปกครอง กรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ตลอดจนลงพื้นที่เพื่อศึกษาและติดตามวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จนนำไปสู่การกำหนดแนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

“กลุ่มชาติพันธุ์มณี” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหนึ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรมแบบหาของป่าล่าสัตว์” (Hunting Gathering) ซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้ายในประเทศไทยที่ยังคงลักษณะเฉพาะ คือ การเก็บหาพืชพรรณธรรมชาติในการอุปโภคบริโภค ล่าสัตว์ด้วยกระบอกไม้ซางและลูกดอกอาบยาพิษ เลี้ยงสัตว์ และเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยไปตามความสมบูรณ์และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ใช้ภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่ในอดีตและผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ ตลอดจนมีความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ช่วยให้สังคมชาวมณีมีความมั่นคงและไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แม้ว่าสังคมโลกจะเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วก็ตาม

อย่างไรก็ตาม จากผลสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์มณีในประเทศไทย โดยกรมการปกครอง เมื่อปี ๒๕๖๔ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มณีอาศัยกระจุกกระจายอยู่ตามพื้นที่ป่าเขาในเขตป่าเทือกเขาบรรทัด ครอบคลุม ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสตูล (อำเภอทุ่งหว้า อำเภอละงู และอำเภอมะนัง) จังหวัดตรัง (อำเภอปะเหลียน) จังหวัดพัทลุง (อำเภอป่าบอน และอำเภอกงหรา) และเทือกเขาสันกาลาศรีในภาคใต้ของประเทศไทย ครอบคลุม ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส (อำเภอจะแนะ และอำเภอศรีสาคร) จังหวัดยะลา (อำเภอธารโต และอำเภอเบตง) และจังหวัดสงขลา (อำเภอรัตนภูมิ อำเภอนาหวี และอำเภอหาดใหญ่) ซึ่งในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง แต่ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวมณี ทั้งแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ทำให้ต้องปรับตัวเข้ากับชุมชนมากขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณีในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของบริบทแวดล้อม เนื่องจากมีการติดต่อกับกลุ่มภายนอกมากขึ้น เช่น กลุ่มมณีในเขตจังหวัดสตูลค่อนข้างมีความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านพื้นราบเนื่องจากการตั้งถิ่นฐานไม่ห่างมากกับชุมชน ส่วนกลุ่มเขตจังหวัดพัทลุงค่อนข้างมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านที่ทำสวนยาง รับจ้างเก็บหมาก เนื่องจากจะนำของป่าโดยเฉพาะสมุนไพรมาแลกกับอาหาร และกลุ่มเขตจังหวัดตรังเป็นกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานถาวรและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาทำสวนยางและรับจ้างมีความรู้ได้รับการศึกษามากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้เพราะได้มีการแต่งงานกับคนนอก และกลุ่มนี้มีบัตรประชาชนและได้รับสิทธิต่าง ๆ มากขึ้น เป็นต้น และแม้ว่าปัจจุบัน กรมการปกครอง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือชาวมณี ทั้งในเรื่องการรับรองสถานะบุคคลโดยการจัดทำ

บัตรประชาชนเพื่อให้ได้รับสิทธิและสวัสดิการจากภาครัฐเหมือนคนไทยทั่วไปแต่ก็ยังคงพบว่า ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์มาโนส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในป่าลึก และเคลื่อนย้ายกลุ่มไปมาโดยไม่มี การตั้งถิ่นฐานที่ถาวร ทำให้ตกสำรวจและไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนด

จากข้อมูลที่กำลังมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถสรุปภาพรวมสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มาโน ได้ดังนี้

๑. ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มาโน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑.๑ ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์

ปัญหาอคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์มาโน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่กับการพัฒนา นับตั้งแต่ยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๖๐๔-๒๕๐๙) ที่รัฐมีนโยบายในการเปิดป่าให้สัมปทานป่าไม้ และยุครอบคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๒๒) และยุคการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๔๕) ที่ทำให้ชาวมานิถูก “กีดกัน” ออกจากป่า อีกทั้งชาวมานิบางกลุ่มถูกกล่าวหาว่าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ จึงนำมาสู่การปราบปรามชาวมานิที่อาศัยอยู่ในป่า หรือแม้กระทั่งในยุคการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ปัจจุบัน) ที่ภาครัฐได้ “ผนวก” นำกลุ่มชาติพันธุ์มาโน เข้าสู่กระบวนการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มาโนเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างภาพตัวแทนของชาวมานิให้แต่งกายแบบเงาะป่าแบบในวรรณกรรม ซึ่งบางอย่างไม่ได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทำให้พวกเขา รู้สึกกลายเป็นตัวตลก และถูกมองว่าชาวมานิจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีที่อยู่อาศัยแบบเป็นหลักแหล่งร่วมกับคนพื้นราบ ซึ่งจริง ๆ แล้วอาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของชาวมานิ ทำให้ชาวมานิบางกลุ่มต้องหลบหนีเข้าป่าลึก ดังนั้น เหตุผลต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงนับเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอคติทางชาติพันธุ์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากมุมมองของรัฐที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์มาโนที่ผ่านมา พบว่า รัฐและสังคมยังไม่ได้แสดงให้เห็นท่าทีต่อการยอมรับในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มาโนอย่างแท้จริง อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่าในบางกรณีที่รัฐเห็นว่าชาวมานิจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็จะส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็มีการกีดกัน และสร้างความเป็นอื่นให้ปรากฏอย่างพลวัตภายใต้กระบวนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่มุ่งสลายความเป็นชาติพันธุ์มาโนให้กลายเป็นพลเมืองที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมเหมือนประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ ผ่านกระบวนการจัดการศึกษา การบริการสาธารณสุข การพัฒนาที่อยู่อาศัย การส่งเสริมการมีอาชีพและรายได้ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุสำคัญของปัญหาอคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์มาโนในเชิงลึกแล้ว จึงพบว่า สาเหตุสำคัญของปัญหาเกิดจากความไม่เข้าใจและไม่ยอมรับในวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทย โดยเฉพาะการขาดกระบวนการศึกษาเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม อัตลักษณ์ การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การกำหนดนโยบายและหลักการปฏิบัติของรัฐ ไม่สามารถนำไปสู่การสร้างการยอมรับ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มาโนสามารถดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนได้ ดังนั้น สถานการณ์ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ ควรต้องวิเคราะห์ให้เห็นสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

๑.๒ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐ

หากพิจารณาจากข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มณี พบว่า มี ๓ กลุ่ม (ลักษณะการดำรงชีพ) คือ ๑) กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยหาของป่าสัตว์แบบดั้งเดิม (Mobility forager) ๒) กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary) ๓) กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary) ดังนั้น ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์มณี จึงจำเป็นต้องเริ่มจากการศึกษา ทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่สัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ใน ๓ ลักษณะดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจสภาพและสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็พื้นฐานความเข้าใจต่อการกำหนดแนวนโยบายและหลักปฏิบัติเพื่อการแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มณีได้สอดคล้องตามความต้องการที่แท้จริง ทั้งนี้ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ดังนี้

๑.๒.๑ ปัญหาด้านสิทธิการเป็นพลเมือง เนื่องจากปัจจุบันพบว่า ยังคงมีกลุ่มชาติพันธุ์มณีในหลายพื้นที่ยังไม่ได้รับบัตรประจำตัวประชาชน อาทิ กรณีชาวมณีทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการทำแผนผังเครือญาติเพื่อเป็นเครื่องมือยืนยันการสืบเชื้อสายและจะนำไปสู่กระบวนการตรวจ DNA เป็นต้น ดังนั้น ปัญหาดังกล่าวจึงถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์มณี เนื่องจากโดยวิถีการดำรงชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์มณีนั้นจะอาศัยอยู่ในป่า มีการเคลื่อนย้ายไปมาเพื่อหาแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ และเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ทำให้ไม่สามารถระบุหลักแหล่งหรือกำหนดขอบเขตพื้นที่อยู่อาศัยที่แน่ชัดได้ ส่งผลต่อการสำรวจและนับจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์มณีเพื่อรับรองสถานะการเป็นพลเมืองตามกฎหมายเป็นไปอย่างจำกัด ดังนั้น สถานการณ์ปัญหาด้านสิทธิการเป็นพลเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการกำหนดแนวนโยบายและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการสำรวจ จัดทำข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มณี เพื่อให้การรับรองสถานะการเป็นพลเมืองของรัฐที่ถูกต้องตามกฎหมาย นำไปสู่การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการในด้านต่างๆ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

๑.๒.๒ ปัญหาด้านการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ถือเป็นประเด็นปัญหาที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการไม่ได้รับรองสถานะบุคคลในฐานะพลเมืองของรัฐ ส่งผลให้ชาวมณีไม่ได้รับบัตรประจำตัวประชาชนและไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ได้ รวมทั้งการที่ชาวมณีไม่มีความรู้และขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิที่ตนพึงได้รับ ทั้งนี้ สามารถนำเสนอให้เห็นข้อสังเกตตามกรอบประเด็นปัญหาด้านสิทธิด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๒.๒.๑ สิทธิการรักษาพยาบาลและสาธารณสุข โดยเฉพาะการได้รับความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขของชาวมณีในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙ ซึ่งแม้ว่าจะมีหน่วยงานในพื้นที่มีความพยายามทำงานเชิงรุก โดยจัดตั้งทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับโรคดังกล่าว แต่พบว่าชาวมณีจะออกมาใช้บริการด้านสาธารณสุขที่สถานพยาบาลต่อเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินเท่านั้น อย่างไรก็ตาม พบว่าชาวมณีส่วนใหญ่มีความเปราะบางด้านสุขภาพอนามัย เนื่องจากไม่มีภูมิคุ้มกันโรคต่าง ๆ จากภายนอก เมื่อสัมผัสกับสังคมภายนอกมักติดเชื้อและแพร่ระบาดภายในกลุ่มอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวทำให้พบว่า สภาพปัญหาด้านสิทธิการรักษาพยาบาลและสาธารณสุขมีสาเหตุจากหลายปัจจัยเงื่อนไข ดังนี้

๑.๒.๒.๑.๑ ศักยภาพและความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการสาธารณสุขกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งยากต่อการเดินทางเข้าไปให้บริการด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริม ป้องกันรักษาโรค ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาและพัฒนาแนวทางการให้บริการสาธารณสุขเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทและวิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในแต่ละพื้นที่

๑.๒.๒.๑.๒ สภาพปัญหาด้านความรู้ ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ โดยปัจจุบันพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มานิยังมีความคิด ความเชื่อที่ไม่ยอมรับการรักษาพยาบาลหรือการส่งเสริมสุขภาพจากบุคคลภายนอก ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพและบริการสาธารณสุขที่สามารถเข้าถึง เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มชาติพันธุ์มานิที่ชัดเจน ตลอดจนเพิ่มทางเลือกและช่องทางในการเข้าถึงที่หลากหลาย

๑.๒.๒.๑.๓ ปัญหาสุขภาพอนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในกลุ่มวัยต่างๆ ได้ปรากฏโรคที่สัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภค การตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งยาวนานมากขึ้น ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคมภายนอก

เงื่อนไขเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพที่แตกต่าง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการสำรวจและศึกษาปัญหาสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์มานิอย่างรอบด้านและครอบคลุม ทั้งในระดับกลุ่มประชากรช่วงวัยต่างๆ และกลุ่มประชากรในแต่ละรูปแบบการดำรงชีวิต เพื่อที่จะสามารถกำหนดขอบเขตการดำเนินงานด้านบริการสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์มานิได้

๑.๒.๒.๒ สิทธิในการรับเงินสวัสดิการของรัฐ เช่น เงินเบี้ยผู้สูงอายุและผู้พิการ สิทธิในการรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรก - ๖ ปี รวมทั้งบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ชาวมานิควรได้รับตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่สะท้อนให้เห็นการไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในฐานะพลเมืองของรัฐ ส่งผลให้เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐจัดให้

๑.๒.๒.๓ สิทธิในด้านการศึกษา ซึ่งปัจจุบันชาวมานิที่เข้ามาับการศึกษาในโรงเรียนมีจำนวนไม่มากนัก อาจเนื่องจากประสบปัญหาด้านการเดินทางที่ค่อนข้างยากลำบาก ประกอบกับสภาพปัญหากระบวนการศึกษาของไทยที่กำหนดให้มีรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้ชาวมานิต้องเข้าสู่ระบบโรงเรียนร่วมกับคนพื้นราบ ซึ่งหลักสูตรการเรียนการสอนอาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบชาวมานิได้ นอกจากนี้ การที่ชาวมานิส่งลูกเข้าสู่ระบบการศึกษา เด็กชาวมานิมักจะถูกล้อเลียนจากคนพื้นราบ ทำให้ชาวมานิรู้สึกอับอาย และไม่อยากเข้าสู่ระบบโรงเรียนร่วมกับคนพื้นราบ แม้ว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการส่งเจ้าหน้าที่ไปสอนหนังสือให้กับเด็ก ๆ กลุ่มชาติพันธุ์มานิในพื้นที่ แต่ก็พบอุปสรรคในการเดินทาง เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มานิมีลักษณะวิถีชีวิตที่ย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการเรียนการสอน

จากสภาพปัญหาเรื่องสิทธิในด้านการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเดินทางที่ยากลำบากเพื่อมาโรงเรียน ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ในโรงเรียน ปัญหาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่ขาดความหลากหลายในการเปิดพื้นที่ และโอกาสให้กลุ่มคนที่มีวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างได้เข้าถึงการศึกษ ตลอดจนการขาดความรู้ความเข้าใจ และยอมรับในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันทำให้เกิดปัญหาอคติภายในโรงเรียน ทั้งนี้ เกิดจากสาเหตุ ดังนี้

๑.๒.๒.๓.๑ หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษายังขาดความเชื่อมโยงและการนำข้อมูลจำนวนประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์มานำในแต่ละกลุ่มมาประกอบการพิจารณา เพื่อออกแบบแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๑.๒.๒.๓.๒ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มามีลักษณะการดำรงชีวิตที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ยังมีวิถีผูกพันอยู่กับป่าทั้งในด้านการอยู่อาศัย การดำรงชีวิตแบบเก็บหาของป่าล่าสัตว์ และมีการย้ายถิ่นที่อยู่ไปเรื่อย ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์มามีบางส่วนที่ได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตแบบตั้งถิ่นฐานมั่นคงถาวรมากขึ้น ทำให้สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์มามีในแต่ละพื้นที่และรูปแบบการดำรงชีวิตมีลักษณะที่แตกต่างกัน

๑.๒.๒.๓.๓ การออกแบบแนวทางการจัดการศึกษาที่ขาดความหลากหลายไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มามี ปัจจุบันการจัดการศึกษาในรูปแบบระบบโรงเรียนถือเป็นรูปแบบหลักของการศึกษาในสังคมไทย โดยยึดหลักสูตรการเรียนการสอนจากส่วนกลางทำให้เนื้อหาวิชาต่างๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนการมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนต้องเดินทางมาโรงเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักสูตรและกระบวนการที่ถูกออกแบบไว้แล้ว ทำให้เกิดปัญหาการผลักให้ประชากรวัยเด็กของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องออกจากกลุ่มและบริบทชุมชนที่ดำรงอยู่มาเรียนหนังสือ เกิดปัญหาการปรับตัวทั้งในการเรียนรู้ วัฒนธรรมที่แตกต่าง และส่งผลต่อการสืบทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนการขาดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตน

ดังนั้น สภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นวิถีคิดและการปฏิบัติด้านการศึกษาที่ขาดความหลากหลาย ไม่มีพื้นที่และโอกาสสำหรับการเรียนรู้ที่แตกต่าง จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นในลักษณะของการเรียนตามอัธยาศัยมากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทด้านการจัดการศึกษาควรปรับบทบาทสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากกลุ่มชาติพันธุ์มามีในการกำหนดเป้าหมายและออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่าการมุ่งเน้นการจัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนเพียงอย่างเดียว

๑.๒.๒.๔ ลิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ซึ่งภายหลังจากแหล่งอาหารและความอุดมสมบูรณ์ของป่าเริ่มถดถอย ทำให้ชาวมานิประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และเริ่มมีความต้องการที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและสร้างอาชีพที่มั่นคงถาวรมากขึ้น แต่ยังไม่ได้รับการจัดสรรอย่างทั่วถึง และเพียงพอการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในพื้นที่ต่างๆ และแม้ว่าในปัจจุบันจะพบความพยายามในการดำเนินการจัดสรรที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพจากเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแก่กลุ่มชาติพันธุ์มานิในบางพื้นที่ ขณะเดียวกันก็มีการสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลปกป้องผืนป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่ อาทิ การกำหนดรั้ววัดที่ดินในพื้นที่ของชาวมานิกลุ่มคลองตง ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน ๖ แปลง โดยให้สิทธิเฉพาะกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานชัดเจน ตลอดจนส่งเสริมอาชีพให้ชาวมานิเรียนรู้วิธีการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยลาดตระเวนในการสอดส่องดูแลพื้นที่ป่าจากผู้บุกรุก แต่การให้สิทธิดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ชาวมานิต้องพิสูจน์ให้เห็นว่ามีการอยู่อาศัยอย่างเป็นทางการเป็นหลักแหล่งในพื้นที่ป่า ในขณะที่ชาวมานิ น้ำตกบริพัทธ์ ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลาประสบปัญหาด้านพื้นที่ทำกินที่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับจะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน จึงมีเพียงชาวมานิบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่แปลงตรวจยึดโดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร่วมกับฝ่ายปกครองในพื้นที่ จำนวน ๒๐๐ กว่าไร่ และได้ดำเนินการปลูกป่าไปแล้ว ๑๐๔ ไร่เศษ ยังคงเหลืออีกประมาณ ๑๐๐ กว่าไร่ ซึ่งเสนอให้กลุ่มมานิบ้านเขาหัวส้มและมานิบ้านปลายคลองตงได้ใช้ประโยชน์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แนวทางการให้ความช่วยเหลือชาวมานิดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตจากที่เคยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติตามวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตน มาเป็นผู้รอคอยความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ ซึ่งเปลี่ยนให้กลุ่มคนที่มีศักยภาพต้องกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสภายใต้กระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะประเด็นที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินที่ไม่ได้ถูกกำหนดนโยบายและหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุเงื่อนไขอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงและนำมาสู่ปัญหาการขาดสิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน เช่น สาเหตุจากการพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ขาดการเคารพและตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงชีวิตอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่ป่าหรือพื้นที่อนุรักษ์ที่ถูกประกาศขึ้นในภายหลัง ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตและต้องเผชิญกับสภาพปัญหาที่เป็นข้อจำกัดต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ควรทำความเข้าใจสภาพปัญหาด้านสิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินจากข้อมูลสถานการณ์การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในปัจจุบัน และนำไปสู่การกำหนดแนวทางเพื่อให้สิทธิการอยู่อาศัยและทำกินในแต่ละพื้นที่และรูปแบบการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ครอบครัวสอดคล้องกับบริบทที่ดำรงอยู่มากขึ้น

๑.๓ ปัญหาการส่งเสริมอาชีพ

เนื่องจากปัจจุบันได้มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ ด้านการเกษตรให้แก่ชาวมานีแล้ว แต่ยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้ชาวมานีบางส่วนต้องออกมา รับจ้างเก็บของป่า หรือรับจ้างอื่นๆ ซึ่งมีถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง

อย่างไรก็ดี ควรต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจบริบทวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานีให้ครอบคลุม ทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาด้านอาชีพ และรายได้ ของกลุ่มชาติพันธุ์มานีดำเนินไปบนพื้นฐานของการเคารพสิทธิทางวัฒนธรรมและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนด ออกแบบ แนวทางในการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานี ขณะเดียวกันในกลุ่มที่ยังมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมก็จำเป็นต้องมีการศึกษา สืบเสาะสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เผชิญ โดยเฉพาะข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์บนพื้นฐานการเคารพสิทธิทาง วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๗๐ ที่ระบุให้รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิ ดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข

๑.๔ ปัญหาเรื่องการปรับตัว

เนื่องจากชาวมานีมีจำนวนประชากรที่ค่อนข้างน้อย และมีพื้นฐานทาง วัฒนธรรมแบบหาของป่าและล่าสัตว์ ดังนั้น ป่าที่มีอุดมสมบูรณ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่ รอดของวัฒนธรรมของชาวมานี แต่เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ป่าลดลงไปมากส่งผลให้การหาของป่าล่าสัตว์ เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อสมาชิกในกลุ่มชาวมานี ผู้นำกลุ่มจึงจำเป็นต้องไปรับจ้างชาวบ้าน บริเวณใกล้เคียงเพื่อแลกอาหารมาเลี้ยงดูสมาชิกในกลุ่ม ทำให้ชาวมานีจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคน ภายนอกมากขึ้นกว่าในอดีต จนกลายเป็นระบบการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชาวมานีกับคนภายนอกจน เกิดการสร้างเงื่อนไขต่อรองต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องมีการเฝ้าระวังและศึกษาอย่างจริงจังต่อไป ทั้งนี้ วิถี ชีวิตที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้ชาวมานีเริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบหาของป่า ล่าสัตว์ มาเป็นวิถีชีวิตแบบกึ่งสังคม เมืองและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวมานีบางกลุ่มที่ไม่ต้องการ เปลี่ยนแปลงและไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตเหล่านี้ต้องหนีเข้าป่าลึก และบางส่วนอพยพไปอยู่ที่ ประเทศมาเลเซียที่ยังมีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์อยู่ และแน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะทำให้ความรู้ และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมานับหมื่นปีของมานีจะค่อยๆ หายไปตามกาลเวลา

ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวถือเป็นประเด็นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นผลกระทบที่ เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ ระหว่างคนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์มานีที่ได้มีการ ปรับตัวให้เท่าทันบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังปรากฏการปรับเปลี่ยน รูปแบบของการดำรงชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขของพัฒนาการมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในทาง ตรงกันข้าม ยังเห็นว่าสังคมทั่วไปก็จำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจความแตกต่างหลากหลายทาง

วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละพื้นที่ด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะนำไปสู่การยอมรับและเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเท่าเทียม ดังนั้น ประเด็นปัญหาด้านการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์มานิจึงไม่ได้มีเพียงกลุ่มชาติพันธุ์มานิจที่ต้องเผชิญปัญหาเพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทุกคนในสังคมที่ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้แพร่หลาย ภายใต้บรรยากาศและเงื่อนไขทางสังคมที่เอื้อให้ทุกคน ทุกกลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีตามวิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา

๑.๕ ปัญหาด้านอื่นๆ

ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นปัญหาด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม การจัดการระบบน้ำอุปโภคบริโภค ไฟฟ้า ตลอดจนปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร ระบบสัญญาณโทรศัพท์ และการใช้ภาษาที่ยังเป็นข้อจำกัดต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิจที่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาดังกล่าวถือเป็นประเด็นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาด้านสิทธิพลเมือง ปัญหาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการและบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ปัญหาสิทธิในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน เป็นต้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาย่อมไม่สามารถดำเนินการแบบแยกส่วนได้ หากแต่ต้องมีการบูรณาการการดำเนินงานเพื่อกำหนดทิศทางและแนวนโยบายที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทการดำรงชีวิตและวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยให้ความสำคัญต่อการเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรี ตลอดจนสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งสำคัญพื้นฐาน

๒. ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะกรรมการ จึงได้มีข้อเสนอแนะต่อประเด็นต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

๒.๑ หน่วยงานควรกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหา ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์มานิจที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยอาศัยการประสานความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนของสังคม โดย

๒.๑.๑ การสำรวจและจัดเก็บข้อมูลประชากร วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิจ โดยการออกแบบแนวทางในการสำรวจข้อมูลประชากรในแต่ละพื้นที่ โดยพิจารณาตามขอบเขตพื้นที่การปกครองท้องที่ (ตำบล, อำเภอ, จังหวัด) โดยประสานความร่วมมือกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับ บริหารและดูแลพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งจะช่วยให้การสำรวจและรวบรวมข้อมูลประชากรมานิจที่ครอบคลุมและมีความเข้าใจในวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มในแต่ละพื้นที่มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์สถานะบุคคลและให้สัญชาติ อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังเพื่อให้ง่ายต่อการจัดทำแผนและแนวทางการให้ความช่วยเหลือและการส่งเสริมให้ชาวมานิจสามารถเข้าถึงสิทธิที่พึงได้รับ

๒.๑.๒ ควรกำหนดหน่วยงานที่ดูแลกลุ่มบุคคลดังกล่าวอย่างชัดเจน เช่น ปัญหา ด้านสุขภาพอนามัย การขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค การสร้างระบบสาธารณสุขโภค เป็นต้น เพื่อให้ง่ายต่อการติดต่อและประสานความร่วมมือกัน รวมทั้งกำหนดให้มีหน่วยงานหลักเพื่อทำหน้าที่ในการพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือ เช่น

➢ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ในการจัดการพื้นที่อยู่อาศัยและการดำรงชีพ เนื่องจากกลุ่มชาวมานิบางกลุ่มที่ยังคงมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบหาของป่าและล่าสัตว์ดั้งเดิมต้องอาศัยความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าในการดำรงชีวิต ตลอดจนการช่วยเหลือจ้างงานให้เป็นพนักงานอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่

➢ กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในลักษณะของ one stop service โดยให้ภาคเอกชนและภาควิชาการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ

๒.๑.๓ แต่งตั้งคณะทำงานที่มีองค์ประกอบของนักวิชาการหรือผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาร่วมดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มาด้วย เพื่อให้มีมุมมองต่อการทำความเข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มาให้ครบถ้วนและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

๒.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ด้วยวิธีการทางมานุษยวิทยาเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหา ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิในแต่ละกลุ่ม แต่ละพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปจากเดิม ดังนั้น จึงควรกำหนดให้มีหน่วยงานกำกับดูแลกลุ่มชาติพันธุ์มานิอย่างเป็นระบบ เพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ติดต่อบริการ ตลอดจนให้ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดและเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์มานิได้อย่างแท้จริง

๒.๓ ควรส่งเสริมและสนับสนุนการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ตามกรอบกฎหมายร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

กล่าวคือ ปัจจุบันศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม ที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบปัญหาด้านสิทธิ การถูกเอารัดเอาเปรียบ ตลอดจนการสูญเสียอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในสังคม ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์มานิถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศไทยที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

เฉพาะ ขณะเดียวกันยังเป็นกลุ่มที่อยู่ในสภาวะเปราะบางเสี่ยงต่อการสูญเสียอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทั้งในด้านการใช้ภาษา วิธีการดำรงชีวิต ภูมิปัญญา เนื่องจากเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่กลายเป็นเงื่อนไขผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิต้องออกจากป่า ปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ชุมชนภายนอกมากขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามวิถีดั้งเดิมหรือสามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีดำรงชีวิตภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม และส่งเสริมศักยภาพให้สามารถจัดการตนเองบนฐานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิมของตน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความสะดวกและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมบนพื้นฐานการเคารพและเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคม ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ จึงอาจเป็นเพียงการคอยดูแลให้ได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่ควรได้รับ เช่น โครงการสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐบาล รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรเพื่อให้มีรายได้ยังชีพ เนื่องจากแหล่งอาหารของป่าลดลง เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถคงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ นอกจากนี้ ยังควรกำหนดมาตรการควบคุมจำนวนสิ่งของที่บุคคลภายนอกนำมามอบให้ รวมถึงกำหนดจำนวนบุคคลที่เดินทางเข้าไปในพื้นที่ เพื่อมิให้รบกวนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มและเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๔ การจัดทำแผนที่ชุมชน

เพื่อจัดสรรพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและที่ดินทำกินให้กับกลุ่มชาติพันธุ์มานิตทุกกลุ่มที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งมีรูปแบบวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันอย่างถาวร ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาของชาวมานิตที่ประสบปัญหาด้านพื้นที่ทำกินที่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงสิทธิในการเลือกปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งตามมา นอกจากนี้ ยังควรเห็นความสำคัญกับการอนุรักษ์ผืนป่า ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่และยังชีพของมานิตเป็นสำคัญ โดยออกมาตรการควบคุมการบุกรุกป่าอย่างจริงจัง จากคนภายนอก นายทุน ควบคุมการขยายพื้นที่พืชเศรษฐกิจ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เพราะทำให้ความสมดุลของธรรมชาติหายไป รวมทั้งแหล่งยังชีพลดลง ทั้งนี้ การสำรวจ ศึกษา และจัดทำแผนที่ชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงพื้นที่การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มานิต จึงถือเป็นแนวทางสำคัญซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการกำหนดแนวนโยบายและหลักปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและรูปแบบการดำรงชีวิตในปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์มานิต เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิตสามารถดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพที่สร้างรายได้อย่างยั่งยืน

๒.๕ การส่งเสริมด้านความมั่นคงในการดำรงชีพ ที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร สิทธิด้านสวัสดิการอื่นๆที่พึงได้รับจากรัฐ โดยไม่ขัดต่อวิถีชีวิตหรือภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

เนื่องจากการช่วยเหลือด้านสถานะทางทะเบียนราษฎรทำให้มีกฎหมายและข้อกำหนดต่าง ๆ เข้ามาควบคุมตามมา เช่น ด้านการศึกษาที่จะถูกนำไปกำหนดใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์มานิ หรือการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ ซึ่งชาวมานิบางกลุ่มยังไม่มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนร่วมจัดการระบบน้ำกินและน้ำใช้กับกลุ่มชาวมานิเพื่อสร้างสุขอนามัยให้เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น ควรต้องออกแบบการศึกษาในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชาวมานิและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงภายนอกด้วย อีกทั้งยังควรกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่นและเครือข่ายภาคประชาสังคมที่มีความใกล้ชิด เพื่อลดภาระของหน่วยงานรัฐส่วนกลาง ขณะเดียวกันยังเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้ท้องถิ่นสามารถดูแลและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างแท้จริง

๒.๖ ควรถอดบทเรียนการทำงานของแต่ละหน่วยงาน

โดยพิจารณาเลือกใช้โมเดลของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งที่ประสบความสำเร็จมาใช้เป็นต้นแบบและขยายไปยังจังหวัดอื่น อย่างไรก็ตาม ไม่ควรนำโมเดลมาใช้ในทุกพื้นที่ เนื่องจากการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มานิมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การค้นหาโมเดลต้นแบบจึงควรเป็นไปเพื่อค้นหาเงื่อนไขความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค การแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องตามบริบทพื้นที่และสภาพปัญหาที่ปรากฏ

๒.๗ ควรกำหนดให้เรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นวาระแห่งชาติ

ซึ่งเป็นไปตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน (เรื่องคุณภาพชีวิต) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (กลุ่มเปราะบาง) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ดำรงวิถีไว้ให้ได้ ไม่เลือกปฏิบัติ โดยรัฐต้องส่งเสริมคุ้มครองสิทธิอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ควรต้องระบุให้ประเด็นที่เกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นกลุ่มคนที่มักถูกละเมิดสิทธิทางวัฒนธรรม เอารัดเอาเปรียบจากกระบวนการพัฒนาและการประกาศใช้กฎหมายและแนวนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพื่อเน้นย้ำให้รัฐบาลและสังคมได้ตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการเคารพและยอมรับในสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ

๒.๘ การสร้างความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และความเชื่อ ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างคนพื้นราบกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้

เพื่อลดปัญหาเรื่องอคติทางชาติพันธุ์ซึ่งเกิดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รวมทั้งส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์มานิได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงจำเป็นต้องมี

การศึกษาและสำรวจสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกันการกำหนดกรอบนโยบายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ควรมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนการสร้างโอกาสและพื้นที่ของการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อคณะกรรมการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
วุฒิสภา

๑. นายวัลลภ ตังคณานูรักษ์	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลตรี ไอสถ ภาวิไล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นางทัศนียา ยิวานนท์	เลขานุการคณะกรรมการ
๖. พลเอก ไพชยนต์ คำทันเจริญ	โฆษกคณะกรรมการ
๗. นางผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๘. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๙. หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. นายพีระศักดิ์ พอจิต	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ	กรรมการ
๑๒. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	กรรมการ
๑๓. นายมณฑิร บัญญัติ	กรรมการ
๑๔. นายยุทธนา ทัพเจริญ	กรรมการ
๑๕. พลเอก วลิต โรจนภักดี	กรรมการ
๑๖. นายอำพล จินดาวัฒนะ	กรรมการ

รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ
และเลขานุการประจำคณะกรรมการ

๑. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
๒. นางณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๓. นายวงศ์พันธ์ ฌันชัยพัฑ	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๔. นายศุภชัย สติรศิลป์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๕. นางอุบล หลิมสกุล	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๖. นายเอกกมล แพทยานันท์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๗. นายอัครเดช สุพรรณฝ้าย	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๘. นายสุวิชัย สิงห์พันธุ์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๙. นางงามจิต แต่สุวรรณ	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๐. นางสาวบุญชिरา ภูชนะจิต	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๑. พลเอก ศุภเกษม องคะศิลป์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๒. นายธัชชัย ศรีทอง	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๓. นายเอกพิทยา เอี่ยมคงเอก	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๔. พันโท หลิง เรืองพรรษา ชื่นนิยมธรรม	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๕. นางยุพา สุภอมรพันธุ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๖. นายนิติ ถาวรวิชัย	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๗. นางอาทิตยา นรารวีชร	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๘. นางสาวบุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๙. นางพัฒนฉัตร ภัทรศาสตร์วงศ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๒๐. นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๒๑. นางสาวมาลัย สาแก้ว	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๒๒. พันเอก ธัญชัย พยัคตพงษ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๓. นายวิโรจน์ พัชรวัฒนกุล	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๔. นางสาวสุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๕. นางสาวโชติกา รักเมือง	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๖. นายสถาวร จันทรทรัพย์ศรี	เลขานุการประจำคณะกรรมการ

**รายชื่อคณะกรรมการ
คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส**

๑. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลเอก ไพบยนต์ คำทันเจริญ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๕. นายศุภชัย สถีรศิลป์	อนุกรรมการ
๖. นายสำราญ อรุณธาดา	อนุกรรมการ
๗. นางวรภัทร แสงแก้ว	อนุกรรมการ
๘. นายชนะรัตน์ ธาราภรณ์	อนุกรรมการ
๙. นายอัครเดช สุพรรณฝ้าย	อนุกรรมการ
๑๐. นายศุภภากร ปทุมรัตนธาร	อนุกรรมการ
๑๑. นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ประกอบด้วย	
๑. นางทัศนีย์ ยุวานนท์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

**รายชื่อคณะกรรมการ
คณะกรรมการกิจการสตรีผู้และมีความหลากหลายทางเพศ**

๑. นายวัลลภ ตังคณานุก์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
และอนุกรรมการ
๒. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ	ประธานคณะกรรมการ
๓. นางทัศนีย์ ยิวานนท์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๕. นางณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	อนุกรรมการ
๖. นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๗. นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์	อนุกรรมการ
๘. นางสาวอุไร เล็กน้อย	อนุกรรมการ
๙. นางสาวอังคณา ใจกิจสุวรรณ	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวพัชรา พอจิต	อนุกรรมการ
๑๑. นายธีรวิทย์ กลิ่นกุสม	อนุกรรมการ
๑๒. นางสาวฉัตรสุดา ศิริวงศ์	อนุกรรมการและเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ประกอบด้วย

๑. นางจิรพรรณ อนุศาสน์อมรกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒. นางสาวอรณิชา ภาคพิเศษ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

รายชื่อคณะกรรมการ
คณะอนุกรรมการกิจการคนพิการ

๑. นายมณฑิธร บุญตัน	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นางสาวเครือวัลย์ เทียงธรรม	อนุกรรมการ
๕. นางสาววิจิตา รชตะนันท์กุล	อนุกรรมการ
๖. นางสาววันทนีย์ พันธชาติ	อนุกรรมการ
๗. นายวิฑูต บุนนาค	อนุกรรมการ
๘. นายสุชาติ โอวาทวรรณสกุล	อนุกรรมการ
๙. นางอาทิตา นรารวีชร	อนุกรรมการ
๑๐. นายสว่าง ศรีสม	อนุกรรมการ
๑๑. นายรัตน์ กิจธรรม	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวพิมพ์ปญา อติสิริวัชร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ประกอบด้วย	
๑. พลตรี ไอสถ ภาวิไล	ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นายชูศักดิ์ จันทยานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓. นายธีรยุทธ สุคนธวิท	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. นางนุชจารี คล้ายสุวรรณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๕. นางพวงแก้ว กิจธรรม	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๖. นางวัชรา รั้วไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๗. นายศุภชีพ ดิษเทศ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๘. นางสาวสรานฎภัทร อนุมัติราชกิจ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๙. นายสุพล บริสุทธิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๐. นายสุภรธรรม มงคลสวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๑. นายเอกกมล แพทยานันท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๒. รองศาสตราจารย์ณัฐนียา ไตรรักษา	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

**รายชื่อคณะกรรมการ
คณะกรรมการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย**

๑. นายอำพล จินดาวัฒนะ	ประธานคณะกรรมการ
๒. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
คณะกรรมการ
๓. นายยุทธนา ทัพเจริญ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔. นางจารุพันธ์ อึ้งภากรณ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๕. นายณัฐเมศวร์ เรืองพิชัยพร	อนุกรรมการ
๖. นายคารนีย์ อินสว่าง	อนุกรรมการ
๗. ศาสตราจารย์เกียรติคุณธรรมศักดิ์ พงศ์พิชญามาตย์	อนุกรรมการ
๘. พลเอก บุญลือ วงษ์ท้าว	อนุกรรมการ
๙. นายประกาศิต กายะสิทธิ์	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาววรัญญา เตียวกุล	อนุกรรมการ
๑๑. นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวบุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย	
๑. แพทย์หญิงพรรณพิมล วิบุลากร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นายพลากร วงศ์ทองแก้ว	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายชื่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
วุฒิสภา

๑. นางสาวภิรมย์ นิลทัพ	นิติกรเชี่ยวชาญ ปฏิบัติหน้าที่ กำกับดูแลการปฏิบัติราชการ ของกลุ่มงานคณะกรรมการ การพัฒนาสังคมฯ
๒. นางธนยา สิงห์มณี	นิติกรชำนาญการ
๓. นางสาวพิมพ์ปญา อติสิริวัชร	นิติกรชำนาญการ
๔. นางสาวธรรมรัตน์ ศรีทองกุล	นิติกรชำนาญการ
๕. นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์	วิทยากรชำนาญการ
๖. นางจิตตินันท์ ศิริอังกานนท์	วิทยากรชำนาญการ
๗. นางสาวฉัตรสุดา ศิริวงศ์	นิติกรปฏิบัติการ
๘. นางสาวจิตรลดา องอาจ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นางสาวสุธาทิพย์ สมัครการ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๐. นายรุ่งเพชร งามพร้อม	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๑๑. นายปิยะพงษ์ น้อยเจริญ	นักวิชาการสนับสนุนงานวิชาการ
๑๒. นางสาวนธิดา ศรีอุตะ	พนักงานสนับสนุนการประชุม
๑๓. นางสาวศกมลวรรณ พึ่งฉ่ำ	พนักงานสนับสนุนการประชุม

กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก
เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สำนักงานกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๕ - ๖ โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๖

